

Skuldsatta barn

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sju motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna åren 2002 och 2003 som gäller frågor rörande barns skuldsättning. Motionerna tar upp problematiken kring barns s.k. fordonsrelaterade skulder, dvs. obetalda skatter och avgifter som hänför sig till ett fordon som barnets föräldrar låtit registrera i barnets namn.

Utskottet finner motionsspörsmålen angelägna men anser med hänvisning till pågående arbete att någon riksdagens åtgärd inte är påkallad.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden	5
Skuldsatta barn	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	11
Motioner från allmänna motionstiden 2002.....	11
Motioner från allmänna motionstiden 2003.....	11
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning.....	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skuldsatta barn

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:T201, 2002/03:T343, 2003/04:L244, 2003/04:L302, 2003/04:So504 yrkande 20, 2003/04:T212 och 2003/04:T433.

Stockholm den 1 april 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stoor (s), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Hillevi Engström (m) och Christin Nilsson (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet sju motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna åren 2002 och 2003 som gäller frågor rörande barns skuldsättning. Motionerna tar upp problematiken kring barns s.k. fordonsrelaterade skulder. Med sådan skulder avses främst obetalda skatter och avgifter som hänför sig till ett fordon som barnets föräldrar låtit registrera i barnets namn. Förslagen i motionerna återfinns i bilaga 1.

Som ett led i beredningen av motionerna anordnade utskottet den 5 februari 2004 en offentlig utskottsutfrågning. Vid utfrågningen deltog företrädare för Justitiedepartementet, Barnombudsmannen, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten i Göteborg, Konsumentverket, Svenska Kommunförbundet och Vägverket. Vad som framfördes vid utfrågningen framgår av bilaga 2 till betänkandet.

Utskottets överväganden

Skuldsatta barn

Utskottets förslag i korthet

Utskottet finner motionsspörsmålen angelägna men anser med hänvisning till pågående arbete att någon riksdagens åtgärd inte är påkallad.

Bakgrund

Vid månadsskiftet januari/februari 2004 var 6 650 barn och ungdomar under 18 år registrerade för skulder hos kronofogdemyndigheten. Det totala skuldbeloppet uppgick till omkring 41,5 miljoner kronor, varav 21,5 miljoner kronor till statliga fordringsägare och 20 miljoner kronor till enskilda fordringsägare. Av de förstnämnda skulderna avsåg ungefär 10 miljoner kronor skatter och avgifter, ungefär 5 miljoner kronor fordonsrelaterade skulder samt ungefär 5 miljoner kronor böter och avgifter till Brottsofferfonden. Av skulderna till enskilda fordringsägare utgjorde den dominerande delen, omkring 18 miljoner kronor, skadestånd. Övriga fordringar avsåg exempelvis skulder för Internetabonnemang och telefoni.

Bland de restförda barnen kan man urskilja två kategorier, dels barn som själva har åsamkat sig skulder, dels barn som genom sina vårdnadshavares eller annans förfarande gjorts betalningsansvariga. Den första kategorin avser barn som genom sitt eget handlande ådömts böter, avgifter till Brottsoffermyndigheten, skadestånd eller skulder som härrör från underårigas egna ekonomiska transaktioner, såsom köp och hyra. Den andra kategorin avser främst fordonsrelaterade skulder och till viss del också skatteskulder.

I vägtrafikregistret fanns vid månadsskiftet januari/februari 2004 ungefär 23 000 registrerade underåriga fordonsägare. Det vanligaste är att den underåriga är registrerad ägare till ett eller två fordon.

Motionerna

Mona Berglund Nilsson (s) anför i motion 2003/04:L244 att barn finns registrerade hos kronofogdemyndigheter för olika fordonsrelaterade skulder. Anledningen till detta är att föräldrar skriver över bilar på sina barn som då också tar över betalningsansvaret för fordonsskatter, felparkeringsavgifter m.m. Barnen drabbas av betalningsanmärkningar som finns kvar efter det att de fyllt 18 år, vilket ofta leder till en svår start i vuxenlivet. Mot denna bakgrund anser motionären att regeringen bör se över frågan i syfte att förhindra

att föräldrar skriver över bilar på sina barn och därigenom låter dem ta konsekvenserna av obetalda böter och skatteskulder.

I motion 2003/04:L302 av Kent Härstedt (s) anføres att det förekommer att föräldrar skriver över bilar på sina barn trots att de är under 18 år och därför inte har behörighet att bruka bilen. Barnen blir därefter betalningsansvariga för eventuella skulder som obetalda fordonsskatter och parkeringsavgifter. Resultatet av detta blir ofta att barnen får betalningsanmärkningar. Betalningsanmärkningar finns kvar efter det att barnet fyllt 18 år och leder till att det kan få problem med att få lägenhet och lån. Enligt motionären skall barn inte kunna bli betalningsansvariga för sina föräldrars skulder. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Marita Aronson m.fl. (fp) anser i motion 2003/04:So504 att det inte är rimligt att föräldrar ådrar sina barn skulder. Motionärerna anser därför att det bör införas en obligatorisk skyldighet för kronofogdemyndigheten vid utredning av barnskulder att rapportera detta till överförmyndaren. Överförmyndaren får sedan närmare undersöka varje situation och vidta sådana åtgärder gentemot förmyndarna som bedöms som erforderliga. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll (yrkande 20).

I motionerna 2002/03:T201 och 2003/04:T212 av Carl-Axel Johansson (m) föreslår motionären att det bör införas ett brukarregister som innebär att barnet registreras som ägare och föräldern som brukare i vägtrafikregistret. Med ett sådant system svarar föräldern för fordonsskatt, försäkringar och felparkeringsavgifter. För att införa ett sådant system krävs en lagändring. Motionären anser att regeringen snarast bör återkomma med ett sådant förslag. I motionerna begärs tillkännagivanden med detta innehåll.

Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (båda s) begär i motionerna 2002/03:T343 och 2003/04:T433 tillkännagivanden om att regeringen skall lägga fram lagförslag som innebär förbud mot att registrera underåriga som bilägare.

Gällande bestämmelser

Regler om underårigs omyndighet finns i 9 kap. föräldrabalken. Den som är under 18 år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare mån än vad som följer av vad som skall gälla på grund av villkor eller andra bestämmelser (1 §). Huvudregeln innebär således att åldersgränsen är 18 år. Är man under 18 år har man rättskapacitet – man är ett rättssubjekt – men man har inte en fullständig rättslig handlingsförmåga. Undantag från huvudregeln är dels att en underårig från 16 års ålder kan få disponera över sin egen lön (3 §), dels att en underårig har fått egendom t.ex. genom testamente eller gåva under villkor att den underårige själv skall få råda över egendomen (4 §).

Av vad som nu redovisats följer att någon annan måste företräda en underårig. I de allra flesta fall görs detta av den underåriges föräldrar i egenskap av vårdnadshavare och förmyndare (6 kap. 2 § och 10 kap. 2 § föräldrabalken). Som huvudregel gäller att föräldrarna utövar förmynderskapet gemen-

samt om båda har vårdnaden. En förmyndare skall omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar barnet (12 kap. 3 § föräldrabalken). Enligt 12 kap. 8 § första stycket föräldrabalken får en förmyndare inte företräda den underårige vid rättshandling mellan förmyndaren själv och den underårige eller vid rättshandling mellan förmyndarens make eller sambo eller någon annan som förmyndaren företräder. Överskrider förmyndaren sin behörighet att företräda den underårige, blir rättshandlingen enligt 12 kap. 8 § tredje stycket ogiltig, om den inte godkänns av behörig ställföreträdare eller av den underårige själv sedan denne blivit myndig. När förmyndaren inte får företräda den underårige skall överförmyndaren enligt 11 kap. föräldrabalken förordna god man för att tillvarata den underåriges rätt.

I förarbetena till bestämmelsen i 9 kap. 1 § föräldrabalken anförde Lagberedningen bl.a. följande. Syftet med stadgandet är att skydda den omyndige mot följderna av ekonomiskt ofördelaktiga rättshandlingar. Från denna synpunkt föreligger inte anledning att hindra honom från att medverka till rättshandlingar som uteslutande är till hans fördel. För att den underårige enligt 1 § skall kunna anses behörig att företa en viss rättshandling är det dock inte nog, att denna i det hela är fördelaktig för honom. Det skall vara fråga om en ren förvärvsakt, vid vars ingående varje ekonomisk risk för den omyndige praktiskt taget framstår som utesluten. Den underårige är sålunda obehörig att sluta ett avtal om förvärv av egendom mot vederlag, även om dettas värde är obetydligt i jämförelse med värdet av vad som förvärvas. Av liknande grunder kan han ej heller med laga verkan motta en gåva, med vilken är förknippad skyldighet att utge vissa prestationer till givaren eller tredje man (NJA II 1924 s. 314 f.).

Förmyndare står enligt 12 kap. 9 § föräldrabalken under överförmyndarens tillsyn. Förmyndare är skyldiga att lämna överförmyndaren de upplysningar om sin verksamhet som överförmyndaren begär. Förmyndare är skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligt eller av vårdslöshet har orsakat den underårige (12 kap. 14 § föräldrabalken). I 10 kap. 8 § andra stycket föräldrabalken stadgas en möjlighet att förordna medförmyndare om en förmyndare inte på ett lämpligt sätt kan handha förmynderskapet ensam. En förmyndare skall entledigas, om förmyndaren vid utövandet av förmynderskapet gör sig skyldig till missbruk eller försummelse, om förmyndaren kommer på ekonomiskt obestånd och på grund därav är olämplig att vara förmyndare eller om förmyndaren av någon annan orsak inte längre är lämplig som förmyndare (10 kap. 10 § föräldrabalken).

Enligt 4 § lagen (1976:206) om felparkeringsavgift ansvarar fordonets ägare för att felparkeringsavgiften betalas. Med fordonets ägare avses den som när överträdelsen skedde var antecknad som fordonets ägare i bl.a. vägtrafikregistret. Av 10 § fordonsskattelagen (1988:327) framgår att skattskyldig för ett visst fordon är ägaren av fordonet. Som ägare av ett fordon anses den som är eller bör vara upptagen i vägtrafikregistret som ägare.

Pågående arbete m.m.

Regeringen beslutade i april 2002 att tillkalla en utredning som har antagit namnet Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare. Enligt direktiven (dir. 2002:55) är utredningens huvuduppgift att utvärdera den avreglering av föräldrarnas förmyndarförvaltning och de nya arbetsuppgifter som överförmyndarna och länsstyrelserna fick år 1995. Av direktiven framgår också att utredaren även får ta upp andra frågor om förmyndare, god man och förvaltare som aktualiseras under utredningsarbetet om det bedöms motiverat. Utredningen skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 juli 2004.

Konsumentverket fick i sitt regleringsbrev för 2002 i uppdrag att till den 1 juli 2003 närmare analysera orsakerna till uppkomsten av skuldfällor och att föreslå åtgärder för att begränsa problemen med överskuldsättning. Konsumentverket redovisade sitt uppdrag i rapporten (PM 2003:4) Överskuldssättning – omfattning, orsaker och förslag till åtgärder. I rapporten uppmärksammas också frågan om barns skuldsättning.

Barnombudsmannen har i oktober 2002 i sitt yttrande över regeringens rapport 2002 till FN:s kommitté för barns rättigheter tagit upp frågan om skuldsatta barn. Enligt Barnombudsmannen måste regeringen vidta åtgärder för att förhindra att barn blir skuldsatta.

Riksskatteverket, numera Skatteverket, har på regeringens uppdrag kartlagt den verksamhet hos kronofogdemyndigheten som rör barn och lämnat förslag till förbättringar. Uppdraget redovisades i september 2003 i en skrivelse till regeringen. I skrivelsen lämnar Skatteverket förslag på ett antal åtgärder för att minska antalet barn i kronofogdemyndighetens register. Skatteverket föreslår bl.a. att registrering av fordon på en underårig inte skall kunna ske i vägtrafikregistret. I stället införs i registret en ”brukarregistrering för minderåriga”. Förslaget innebär att om ett fordon önskas registreras på någon som är under 18 år måste en brukare anges. Brukaren ansvarar för att fordonsskatt, försäkring och parkeringsavgifter betalas och blir den som vid utebliven betalning görs betalningsansvarig. Detta förslag har tagits fram i samarbete med Vägverket. Skatteverket föreslår också att kronofogdemyndigheterna skall bli skyldiga att underrätta överförmyndaren varje gång ett barn registreras för en skuld i kronofogdemyndighetens register. Därutöver föreslås att en samverkan mellan myndigheter och organisationer inleds för att motverka att barn blir skuldsatta.

I november 2003 har Barnombudsmannen och Konsumentombudsmannen överlämnat en skrivelse till regeringen med förslag till åtgärder för att minska barns skuldsättning. I skrivelsen anförts att det visserligen finns bestämmelser i bl.a. föräldrabalken som skall skydda barn från att bli skuldsatta. Mot bakgrund av hur många barn som förekommer i kronofogdemyndighetens register anser Barnombudsmannen och Konsumentombudsmannen att det är nödvändigt med nya regler och åtgärder för att komma till rätta med problemet. I skrivelsen föreslås bl.a. att det införs en skyldighet för kronofogdemyndigheten att anmäla till överförmyndaren varje gång ett barn registreras för en skuld i kronofogdemyndighetens register, att det bör utarbetas klara regler för i

vilka situationer föräldrar och/eller barn är gäldenärer och att det införs en regel i föräldrabalken som slår fast att det krävs överförmyndarens samtycke för att barn skall kunna förvärva eller sälja personbilar och motorcyklar. – Förslagen i skrivelsen har även Svenska Kommunförbundet ställt sig bakom.

Regeringen har beslutat att överlämna skrivelsen från Barnombudsmannen och Konsumentombudsmannen till Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare.

Vid utskottets offentliga utfrågning uppgav företrädare för Justitiedepartementet att det sedan en tid tillbaka bedrivs ett arbete inom Regeringskansliet för att komma till rätta med problemen. Det lämnades besked om att man avser att gå vidare i två steg. Departementets avsikt är att regeringen skall kunna besluta om vissa förordningsändringar som innebär att kronofogdemyndigheterna och Vägverket blir skyldiga att underrätta överförmyndaren i vissa fall. Sådan underrättelse skall t.ex. lämnas när en ansökan mot ett barn om verkställighet eller betalningsföreläggande har kommit in eller när ett barn har registrerats som ägare till ett fordon. Därmed får överförmyndaren bättre förutsättningar för sin tillsyn. Med utgångspunkt i den lämnade informationen skall överförmyndaren kunna vidta åtgärder mot den felande förmyndaren. Vidare uppgavs att departementets målsättning är att förordningsändringarna skall kunna träda i kraft den 1 april 2004. Med hänvisning till att det pågick en gemensam beredning inom Regeringskansliet i frågan som inte var avslutad kunde något definitivt besked om ikraftträdande inte lämnas.

Därutöver redovisade departementsföreträdarna att det andra steget innefattar lagändringar. Det är lagändringar som syftar till att införa en s.k. brukarregistrering. Detta innebär att när ett barn registreras som ägare av ett fordon måste en vuxen person samtidigt registreras som brukare av fordonet. I de fallen kommer reglerna att innebära att det är brukaren som blir ansvarig för betalning av t.ex. fordonskatt eller felparkeringsavgifter. Dessa lagändringar kommer, anfördes det vidare, att föreslås av Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare. Utredningen kommer att redovisa sitt uppdrag senast den 1 juli 2004. Vidare uppgavs att regeringen beslutat att överlämna Barnombudsmannens och Konsumentombudsmannens skrivelse till nämnda utredning som utan tilläggsdirektiv närmare kan överväga övriga förslag i skrivelsen.

Efter utfrågningen har upplysts från Justitiedepartementet att den gemensamma beredningen beträffande förordningsändringarna ännu inte avslutats. Enligt uppgift från departementet bör de aviserade förordningsändringarna kunna träda i kraft i vart fall till sommaren.

Utskottets ställningstagande

Liksom motionärerna anser utskottet att det från en mängd olika utgångspunkter är helt oacceptabelt att föräldrar skuldsätter sina underåriga barn genom att låta registrera sina bilar i barnens namn och därefter låter bli att betala de skatter och avgifter som brukandet av bilen ger upphov till. När sådan betalning uteblir är det barnet i egenskap av fordonsägare som blir

restförd hos kronofogdemyndigheten. Skuldsättningen leder i många fall till att de underåriga får betalningsanmärkningar, vilket i sin tur leder till att de underåriga senare i livet med stor sannolikhet får problem med att t.ex. få teckna hyreskontrakt och telefonabonnemang, att låna pengar i bank samt att komma i fråga för vissa anställningar. Det säger sig självt att sådana barn riskerar att få en sämre start i vuxenlivet än de barn som kan möta de vuxnas värld skuldfria.

Föräldrabalkens regler syftar till att skydda de underåriga mot följderna av ekonomiskt ofördelaktiga rättshandlingar, och utskottet kan konstatera att om gällande lagstiftning följts så skulle underåriga inte ha de nu aktuella skulderna. Att underåriga ändå har dessa skulder och hamnar i kronofogdemyndighetens register är resultatet av att förmyndare, medvetet eller omedvetet, missköter sin förvaltning av underårigas egendom. Det finns nämligen nästan aldrig någon civilrättsligt giltig överlåtelse bakom det förhållandet att föräldrar låter registrera sina bilar i barnens namn.

Överförmyndarnas begränsade möjligheter att få information om transaktionerna mellan en underårig och dennes förmyndare är inte heller rimligt.

Enligt utskottets uppfattning är motionsspörsmålen angelägna och lagstiftningen måste oundgängligen skydda barn från att utnyttjas ekonomiskt och hamna i skuldfällor. Fråga blir då vilka åtgärder som kan och bör vidtas för att komma till rätta med, inte bara det i motionerna beskrivna problemet, utan problemet i stort med att barn genom någon annans agerande skuldsätts. Utskottet utgår från att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder.

Vad först gäller problematiken med barns fordonsrelaterade skulder vill utskottet peka på vad som redovisats i föregående avsnitt. Av redovisningen framgår att det inom Regeringskansliet nu pågår arbete med förordningsändringar samt ett utredningsarbete. Arbetet syftar dels till att det inte längre skall vara möjligt att ådra barn fordonsrelaterade skulder, dels till att överförmyndarna skall få tillgång till sådan information som gör det möjligt för dem att ingripa och vidta åtgärder mot felande förmyndare. Utskottet välkomnar dessa regeringens initiativ och anser att de utgör ett viktigt första steg för att komma till rätta med problemet.

Med hänvisning till regeringens initiativ i frågan får motionsyrkandena anses tillgodosedda. Riksdagen bör således avslå motionerna 2002/03:T201, 2002/03:T343, 2003/04:L244, 2003/04:L302, 2003/04:So504 yrkande 20, 2003/04:T212 och 2003/04:T433.

Vid den offentliga utfrågningen framhöll olika deltagare att det även finns andra frågor som har samband med barns skuldsättning som kan behöva analyseras närmare. Barnombudsmannens och Konsumentombudsmannens skrivelse till regeringen som behandlar många av dessa frågor har överlämnats till Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, och utredningen kan utan tilläggsdirektiv närmare överväga övriga förslag i skrivelsen. Utredningsuppdraget skall redovisas vid kommande halvårsskifte och utskottet kommer därefter att med stort intresse följa ärendets fortsatta behandling.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2002

2002/03:T201 av Carl-Axel Johansson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obetalade parkeringsavgifter, böter och bilskatter hos omyndiga barn.

2002/03:T343 av Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om registrering av bilar på minderåriga barn.

Motioner från allmänna motionstiden 2003

2003/04:L244 av Mona Berglund Nilsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hindra att föräldrar skriver över bilar på sina barn och därigenom låter dem ta konsekvenserna av obetalda böter och skatteskulder.

2003/04:L302 av Kent Härstedt (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minderåriga barn inte skall kunna bli betalningsansvariga för sina föräldrars skulder.

2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för skuldsatta barn.

2003/04:T212 av Carl-Axel Johansson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fordonsskatt, försäkring samt parkeringsanmärkningar för omyndiga barn som är registrerade fordonsägare.

2003/04:T433 av Yilmaz Kerimo och Tommy Waidelich (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en lagändring som innebär förbud mot registrering av underåriga som ägare av bil.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning

Offentlig utfrågning i riksdagen om skuldsatta barn

Datum: Torsdagen den 5 februari 2004

Tid: 09.00–12.00

Lokal: Andrakammarsalen

Deltagare: se s. 50

Ordföranden: Välkomna allesammans till den här utfrågningen som lagutskottet har anordnat.

Skatteverkets statistik visar att ca 6 000 barn under 18 år har registrerats för obetalda skulder i kronofogdemyndighetens register, och det är en siffra som ständigt ökar. I dag tror jag det rör sig om närmare 7 000 barn.

Bland dessa registrerade barn finns en stor grupp som har fått sina skulder registrerade på grund av så att säga föräldrars omsorg. Skulderna har alltså orsakats av barnens föräldrar.

Bilar har registrerats i barnens namn. Föräldrarna har inte betalat fordonskatt eller parkeringsböter, och det finns kanske andra exempel på skulder som kommer att förorsaka barnen stora bekymmer.

Som lagstiftare har vi naturligtvis intresse av att skydda barn från att utnyttjas ekonomiskt och hamna i en skuldfälla, en fälla som kan vålla stora bekymmer när dessa barn ska inträda i vuxenlivet och skaffa sig bostad, teleabonnemang, bil eller liknande. Då är det ingen bra bakgrund att finnas med i kronofogdemyndighetens register.

För att bryta detta mönster måste samhället agera samfällt för att ge barnen den start i livet som de bör ha. För att belysa dessa problem som har uppmärksamats i pressen och också i ett antal riksdagsmotioner anordnar lagutskottet i dag denna offentliga utfrågning. Vi har tillgång till en mycket kvalificerad panel som ska hjälpa oss att få den kunskap som vi behöver för att hantera dessa frågor.

Jag hälsar särskilt välkommen till barnombudsmannen Lena Nyberg, konsumentombudsmannen Karin Lindell, avdelningschefen Thomas Eriksson, Vägverket, kanslirådet Thomas Ericsson och hovrättsassessorn Patrik Örnsved, Justitiedepartementet, avdelningschefen Lena Liedström, Skatteverket, presschefen Dan Jering, Kronofogdemyndigheten i Göteborg och förbundsjuristen Eva von Schéele, Svenska Kommunförbundet.

Det är ni som ska lotsa oss igenom denna problematik och ge oss den vägledning som vi behöver.

Lena Nyberg: Tack så hemskt mycket för inbjudan. Vi är jätteglada för att den här frågan uppmärksammas på detta sätt.

Barnombudsmannens uppgift är ju att företräda barn och unga, att driva på genomförandet av barnkonventionen och bevaka efterlevnaden av den samt att se om vår lagstiftning överensstämmer med artikel 3 som utgör en av grundprinciperna i barnkonventionen, nämligen att barnets bästa ska ställas i främsta rummet när vi fattar beslut. I det arbetet har vi på Barnombudsmanen möjligheter att lämna synpunkter på Sveriges rapport till FN:s barnrättskommitté.

I vårt yttrande över regeringens rapport till FN:s barnrättskommitté 2002 lyfte vi fram just att barn kan bli skuldsatta på grund av att föräldrar har varit försumliga eller kanske inte gjort någonting alls, vilket i sig kan vara en försummelse. Vi tycker att det är intressant att det, sett utifrån barnens perspektiv, finns ett faktaunderlag om att barn i Sverige registrerats för skulder som egentligen borde vara föräldrarnas ansvar.

Eftersom vi hade tagit upp detta i vårt yttrande över regeringens rapport till FN tyckte vi också att det var vår skyldighet – även om kompetensen på det här området normalt sett i första hand kanske inte finns hos oss – att skaffa oss en bättre bild av förhållandena och också lägga fram förslag till hur man borde hantera situationen för barn som har hamnat i en skuldfälla. Vår främsta målsättning är naturligtvis att man ska hitta ett sätt att hantera frågan så att inget barn över huvud taget hamnar i en skuldfälla. Man ska alltså möta frågan på olika sätt med information och kunskap till föräldrar och de som är närmast berörda.

Men i de fall det trots allt hände att barn blev skuldsatta kunde vi i vårt arbete se att det fanns en lång rad brister på åtgärder som behöver vidtas för att åtminstone se till att skadan blir så liten som möjligt. Men utgångspunkten ska självfallet vara att inget barn hamnar i den här situationen.

När vi förra året tittade lite mer på frågan var siffran knappt 6 000 barn som fanns i kronofogdens register och som hade obetalda skulder. Det handlade då om väldigt stora belopp, nämligen nästan 40 miljoner kronor.

Man hör ju historier om enskilda barn och unga. Det fanns till exempel en 14-årig flicka som hade 247 parkeringsböter till en summa av drygt 300 000 kronor. Det känns väldigt förskräckande att föräldrar kan bete sig på det sättet. Det fanns också en pojke som hade en ganska stor skatteskuld. Det är klart att en 14-årig flicka näppeligen kan rå för att hon utdömts dessa parkeringsböter, eftersom hon inte får köra bil.

Vi kunde konstatera att de regler som ska skydda barnen uppenbarligen inte fungerar tillräckligt bra. De skulder vi tittade på var främst skulder som rimligen borde vara föräldrarnas ansvar, skatteskulder, innehav av bil, motorcyklar, skulder för skolfoton och vårdavgifter – sådant som är vårdnadshavarens ansvar och som beror på föräldrars agerande eller brist på agerande. Men det finns också skulder som är att betrakta som barnens egna skulder. Vid 16

års ålder kan man sluta vissa typer av avtal. Böter, skadestånd och avgifter till Brottsofferfonden kan också ha föranletts av barnets eget agerande.

Vi tycker i alla fall att det är rimligt att man nu gör någonting åt den här situationen. Dessa skulder leder ju till att man som barn hamnar i en ganska komplicerad situation. Grundprincipen är att barn inte ska behöva drabbas av skulder. Det är en principfråga. Det är föräldrars ansvar. Men om man nu hamnar i den situationen leder det till konsekvenser för dessa barn som nog varken föräldrarna eller barnet inser från början. När dessa barn senare ska teckna kontrakt – hyreskontrakt och telefonabonnemang – eller kanske låna pengar på bank är de registrerade hos kronofogden och får därmed svårigheter på grund av något som de själva inte har någon skyldighet i. Eftersom barn under 16 år inte ska kunna ingå avtal utan att föräldrarna lämnar sitt godkännande ska det inte heller behöva registreras något.

När vi kom fram till att situationen var så pass allvarlig som den såg ut att vara upprättade vi en skrivelse tillsammans med Konsumentverket. Även Kommunförbundet har ställt sig bakom våra krav. Vi inledde skrivelsen med att beskriva läget och föreslog sedan ett antal åtgärder som vi inte tycker är så komplicerade. Problemet är egentligen inte så himla svårt att komma åt, tycker vi. Men det är oerhört angeläget att man gör något så att inte fler barn hamnar i samma situation och att man minimerar skadan för de barn som redan har problem.

Den första och främsta åtgärden är naturligtvis att man måste öka informationen så att både föräldrar och andra vuxna kan få mer kunskap. Informationen i skolan borde också öka. Man bör på olika sätt försöka att nå barn så att de förstår vilka konsekvenser detta får. Men framför allt är det föräldrarnas ansvar och det är de som behöver information.

När ett barn ska registreras hos kronofogden är det rimligt att överförmyndaren får information om detta. Det behöver inte vara så himla svårt att hantera ett sådant system. Överförmyndaren skulle då kunna kontrollera om det rör sig om en skuld som över huvud taget ska finnas eller om den ska hävas därför att ett avtal har ingåtts av en som inte kan ingå ett avtal eller om det är en skuld som är vårdnadshavarens ansvar. När en flicka har 247 parkeringsböter kan man nästan utgå ifrån att föräldrarna har betett sig rätt så försumligt gentemot barnet. Då kan det finnas anledning att tillsätta en god man för att barnet inte ska hamna i en liknande situation fler gånger.

Vi tycker också att man, innan man registrerar en skuld, borde göra en bedömning av om skulden verkligen ska registreras på barnet eller om den ska registreras på den vuxne. Det är rimligt att också överförmyndaren lämnar sitt godkännande innan ett barn blir ägare till en bil eller till en motorcykel. Det är inte heller någon stor eller komplicerad förändring av systemen. Det systemet finns ju redan när det gäller fast egendom.

Preliminärskatteavdrag borde kunna göras på kapitalvinst vid försäljning av värdepapper. Det är också något som minskar risken för att barnet hamnar i en skuldfälla.

Det som kanske är den mest principiella frågan och som är oerhört angelägen är om barn begår brott och ska betala skadestånd, vilket inte är helt ovanligt. Det finns barn i kronofogdens register på grund av obetalda skadestånd. Man borde fundera kring och utreda solidaritetsprincipen. I dag innebär den att barn som begår brott och ska betala skadestånd är solidariskt ansvariga för skadeståndet. Om ett barn och dess föräldrar betalar skadestånd men några barn inte gör det kan det barn som har betalat sin del bli registrerad. Det tycker vi att man måste överväga en annan lösning på.

Det är också rimligt att man aldrig någonsin ska kunna bli registrerad för något som sker före 16 års ålder. Det finns kreditupplysningsregister där man förvisso inte gör någon registrering innan barnet uppnått 16 års ålder, men man registrerar skulder som har uppstått före 16 års ålder. Detta borde också ses över.

Genom vår skrivelse, som jag hoppas att ni haft möjlighet att ta del av, har vi försökt att beskriva ett allvarligt problem för barn och unga som man med förhållandevis enkla medel borde kunna undvika. Tillsammans med Konsumentverket har vi också föreslagit en rad åtgärder för att förbättra situationen.

Karin Lindell: Ärade ledamöter och åhörare! I likhet med Lena Nyberg vill jag tacka för att vi får komma hit och prata om den här angelägna frågan.

Skuldsättning och hushållsekonomi är en del av det konsumentpolitiska arbete som vi bedriver inom Konsumentverket. Vi hade i uppdrag av regeringen att den 30 juni förra året lämna en rapport om överskuldsättning och skuldfällor. Där kunde vi inte undgå att komma in på frågan om barns skuldsättning.

Vi har uppmärksammat den här frågan även långt tidigare. Vi kom in på den redan 2002. I Konsumentverkets tidning Råd & Rön publicerade vi då en artikel om barns skuldsättning. Det gällde obetalda skolavgifter som inte är en helt ovanlig skuldsättning. Det var en pojke som gick i Engelska skolan. Hans mamma hade fått problem med ekonomin och kunde inte betala terminsavgifterna. Några månader efter att pojken hade fyllt 18 år fick han ett krav från en inkassobyrå på att han omedelbart skulle betala hela skulden. I annat fall skulle ärendet drivas vidare till kronofogdemyndigheten. Efter en tid hamnade kravet där, vilket innebar att pojkens egendom och lön kunde tas i anspråk för betalning av skulden. Han fick också en betalningsanmärkning.

Som har sagts här tidigare finns det ungefär 5 600 barn i kronofogdemyndighetens register med en sammanlagd skuld på cirka 38 miljoner kronor. Sett ur både vårt och barnens perspektiv är det minst sagt ett understatement att säga att det är alldeles för många barn som är skuldsatta. Barn ska inte behöva gå in i vuxenvärlden med skulder som ligger som ett ok om halsen. Alla förutsättningar att få ett hyreskontrakt, lån på banken och ett arbete kan bli begränsade på grund av skuldsättningen och den betalningsanmärkning som också följer med skulden.

Dessutom misstänker vi att det finns ett stort mörkertal när det gäller barn som är skuldsatta. De 5 600 som jag pratade om är ett faktum eftersom de finns registrerade hos kronofogdemyndigheten. Men på Konsumentverket får

vi av och till förfrågningar både från konsumentvägledare och från budget- och skuldrådgivare om vad som gäller vid barns skuldsättning. Det kan vara ett köp som görs i barnets namn och föräldrarna sedan inte betalar. Företagen eller inkassobolagen bevakar barnets 18-årsdag och kräver då barnet på betalning.

Det är ett erkänt faktum att barns rättshandlingsförmåga är begränsad. Det innebär att barn inte kan ingå avtal utan föräldrars samtycke. Trots det har ju barn skulder som härrör från avtal ingångna både med och utan föräldrars samtycke. Är barnet under 16 år är avtal som ingåtts utan samtycke ogiltiga. Här kan en förälder agera. Men om en förälder i och för sig givit sitt samtycke för en prenumeration och för köp av skolfoton, som inte är någon ovanlig situation, och sedan inte bryr sig om att betala, vem ska då krävas på betalning? Ibland är det föräldern, ibland är det barnet. Vem ska utreda om skulden hänförs till föräldern eller barnet? Kan man förvänta sig att en person som precis fyllt 18 år vet hur man ska agera för att inte hamna i en skuldsättning? Knappast.

Barns begränsade rättshandlingsförmåga innebär ju också att ett barn inte kan ta emot en gåva hur som helst. Om ett barn får en gåva som han eller hon inte kan förstå innebörden av ska den mottas av barnets förmyndare. Är det förmyndaren, föräldern, själv som ger en gåva ska överförmyndaren informeras och en god man utses för att gåvan ska bli giltig. Ett problem är att Överförmyndaren väldigt sällan informeras och på så sätt inte kan tillvarata barnets rättigheter. Som också framgår av de motioner som ni har att behandla är det ett vanligt exempel att föräldrarna skriver över sin bil på barnet.

Trots att vi har alla dessa regler finns det barn som har stora skulder som hänförs till bilnehav, skatter och parkeringsavgifter, skolfoton, skolkataloger, vårdavgifter, prenumerationer av tidningar. Jag tänkte ge några exempel på sådana frågor som vi får in i våra kontakter med konsumentvägledarna.

I samband med sin 18-årsdag krävdes en flicka som var född 1989 på en skuld gällande skolfotografier från när hon var 13 år. Det var inga stora skulder, men det är en principiell fråga när föräldrarna samtycker till en beställning av skolfotografier och sedan inte betalar dem.

En man hade en dotter på två år. Barnet bodde hos mamman. Det kom till pappans kännedom att mamman beställde varor i barnets namn och sedan inte betalade räkningarna. Barnet fick då inkassokrav. En del av skulderna hade reglerats via socialtjänsten. Men pappan undrade om det inte fanns någon möjlighet för honom att kontrollera att det inte fanns fler inkassokrav på flickan och vad han kunde göra för att skydda barnet i framtiden – det vill säga när hon fyller 18 år – så att hon inte har en massa inkassokrav.

En annan flicka hade fått ett krav på en vårdavgift som föräldrarna inte hade brytt sig om att betala vid vårdtillfället när flickan var 18 år.

Ett lite mer sofistikerat fall var en mamma som medverkade till att hennes barn, som vid tillfället var 15 år, fick ett Teliaabonnemang, Telia ungdom. Föräldern skrev under som förmyndare och barnet blev abonnent. I själva verket var det här en täckmantel. Föräldern kunde inte få ett eget abonnemang

därför att hon inte var kreditvärdig. Då hamnade barnet i kronofogdens register vid 17 års ålder och krävdes på betalning för obetalda telefonräkningar.

Som Barnombudsmannen sade finns det regler i föräldrabalken som ska skydda barn från att bli skuldsatta, men de fungerar inte tillfredsställande. Därför har, som Lena Nyberg sade, hon och jag tillsammans skickat en skrivelse till Justitiedepartementet om problematiken med barns skuldsättning. Vi lade också fram förslag som syftar till att stärka barns ställning och att undanröja den osäkerhet som råder. Lena Nyberg gick igenom dessa förslag, men det är några av dem som jag skulle vilja lyfta fram igen eftersom de förtjänar att uppmärksammas.

Vi vill ha en regel som slår fast att varje gång kronofogdemyndigheten får vetskap om att ett barn skuldsätts ska det anmälas till överförmyndaren. Det är nödvändigt för att överförmyndaren ska kunna utreda om det avtal som ligger till grund för skulden ska kunna hävas genom att föräldrarna inte har samtyckt till avtalet eller om det visserligen är giltigt, men att det är vårdnadshavaren som är betalningsskyldig genom sin underhållsplikt för barnet. Om vårdnadshavaren har missbrukat sin ställning eller genom försummelse försatt barnet i skuld borde överförmyndaren kunna utse en god man som kan kräva att föräldrarna blir betalningsansvariga för skulden och att de, i stället för barnet, blir registrerade hos kronofogden.

Ett annat förslag är att det bör utarbetas klara regler för vilka situationer föräldrar och/eller barn är gäldenärer. Det är inte alldeles solklart om det är barnet eller föräldrarna som är ansvariga för ett avtal. Det kan röra sig om en sådan liten sak som en hyrvideo, om barnet ingått ett avtal av den typen med föräldrarnas godkännande.

Som Lena Nyberg framhöll föreslår vi också att det ska införas en regel i föräldrabalken som slår fast att det krävs överförmyndarens samtycke för att barn ska kunna förvärva personbilar och motorcyklar. Där finns det stora problem med stora pengar. Det finns redan en motsvarande regel när det gäller fastigheter. Vi vill att Vägverket ska vara skyldigt att inhämta intyg på överförmyndarens samtycke vid registrering av innehav av personbil eller motorcykel. Den regeln bör vara ett komplement till den brukarregistrering som Riksskatteverket och Vägverket har föreslagit.

Det här vara några av de förslag som vi har lagt fram. Men det är helt klart att det också finns behov av en översyn av de regler som finns på området. Dessutom finns det ett behov av samverkan mellan myndigheter och andra parter för att upptäcka och förebygga att barn skuldsätts.

I den rapport som Konsumentverket överlämnade till regeringen i slutet av juni 2003 finns förslag om att inrätta ett samverkansforum mellan myndigheter som kommer i kontakt med individer med hushållsekonomiska problem och som är eller riskerar att bli överskuldsatta. Ett sådant samverkansforum skulle även kunna omfatta frågor som har med barns skuldsättning att göra.

Det är också viktigt att både den kommunala konsumentvägledningen och den kommunala budget- och skuldrådgivningen stärks då det ofta är de som i första hand kommer i kontakt med det skuldsatta barnet och ska försöka att

hjälpa det. De ska också arbeta förebyggande för att informera barn om vad skuldsättning innebär och vad det kan få för följdverkningar.

Lena Nyberg nämnde också informationsåtgärder. Kronofogden, överförmyndaren och Konsumentverket skulle kunna intensifiera sina informationsåtaganden och informationsåtgärder till allmänheten angående skuldsättning av barn och hur detta kan undvikas. Även barn bör få ökad information och kunskap om brott och skadestånd. Där skulle skolan kunna ha en uppgift att fylla, att också informera om skuldsättning och ekonomi.

Avslutningsvis vill jag säga att det är allas vårt ansvar som vuxna att förhindra barns skuldsättning.

Thomas Eriksson: Även jag vill tacka så mycket för att vi har fått chansen att komma hit och delge er de erfarenheter i de här frågorna som vi har utifrån vår horisont.

Frågan om underåriga personer som av olika anledningar – för vårt vidkommande framför allt vid fordonsinnehav – blir skuldsatta har under en period varit en aktuell och prioriterad fråga för Vägverket. Det här har sin upprinnelse inom flera områden. Ägande av fordon kan rendera i stora skulder och problem i form av betalningsanmärkningar.

I dag står det i vår speciallagstiftning, lagen om vägtrafikregister, att den som är registrerad ägare är den som är betalningsansvarig för de skatter och avgifter som fordonsägandet medför – detta utan att det tas särskild hänsyn till ägarens ålder.

En annan del av problematiken är att det finns personer som på det här viset försöker att undandra staten skatteintäkter och på annat sätt skydda sig mot borgenärer. Men jag kommer inte att gå in närmare på det området. Det ligger lite grann utanför Vägverkets hantering.

Som de tidigare talarna här har beskrivit handlar det i korthet om att en person väljer att skriva ett fordon på en underårig person och på det viset komma undan betalningsansvar för de skatter och avgifter som ägandet medför.

Registreringen sker i princip per automatik. Det handlar om en massärendehantering. Det kontrolleras därför inte särskilt ifall ägaren för fordonet är underårig.

Det har inneburit att när ärendena löper vidare genom systemet och så småningom hamnar hos kronofogdemyndigheten får den underåriga betalningsbekymmer.

Totalt sett är det förhållandevis få underåriga fordonsägare. De utgör ungefär 0,4 % av den totala mängden fordonsägare. Men precis som våra ombudsmän tidigare sagt får det oacceptabla konsekvenser för dem som drabbas och påförs den här typen av skulder.

Det finns ungefär 23 000 registrerade underåriga fordonsägare i registret. Jag tittade i förra veckan innan jag åkte hit upp. Den sista januari fanns det ungefär 10 000 som är ägare av fordon som normalt kan bli behäftade med den här typen av skulder. Vi har inte tagit med EU-moped, terrängkotrar och den typen av fordon.

Ungefär 95 % av de underåriga fordonsägarna är ägare till ett eller två fordon. Det är det allra vanligaste att det ser ut på det viset. Det mönstret verkar tyda på att det vanligaste förfarings sättet är att det hanteras inom familjen. Det är vårdnadshavarna som själva för över fordon på barnen.

I de flesta fall fungerar det ganska så bra. Man har intresse av att det löper på och att de skatter och avgifter som kommer betalas i fastställd ordning. Men fokusgruppen är den som så småningom hamnar hos kronofogden och senare blir föremål för indrivning.

För den underåriga uppdagas det vanligtvis när man förvägras kredit i samband med ett köp. Då rullas hela historien upp. Oftast är det i den situationen som vi får kontakt med kundklienterna.

Det är vanligt att någon av föräldrarna ringer till vår kundtjänst och frågar: Hur i allsin dar har det här kunnat ske? Då börjar man försöka se: Kan vi rätta till det på något vis? Många gånger har det gått ganska så långt i det här läget och skuldbördan ha blivit ganska tung.

En vanlig situation som vi har sett kan uppstå när vårdnadshavarna har separerat och bor på olika håll. Den ene får inte möjlighet att ha någon uppfattning om eller känner inte till att barnet har fått den här egendomen överskriven på sig.

Ett samarbetsprojekt bedrevs av dåvarande Skattemyndigheten, Riksskatteverket och kronofogdemyndigheten under hösten 2002 och fram till mars 2003 när ett rapport lades fram. Där har man angett ett par möjliga vägar för hur man ska kunna attackera detta.

Det ena förslaget är en lösning där man tittar på ett brukarförfarande påminnande om det som i dag gäller för leasinghantering av fordon. Det ska finnas en ägare och en brukare till fordonet där brukaren är den som står för de skatter och avgifter som påförs fordonet.

I det andra fallet finns det förslag på en lösning som innebär att man har en samtyckesregistrering där det innan ägarbytet fullföljs skickas ut ett brev till vårdnadshavarna där de aktivt måste samtycka till att ägarbytet ska ske innan det genomförs. Om inte samtycket kommer in kommer säljaren att kvarstå som ägare till fordonet.

Oavsett vilken lösning som väljs bör också en aviseringsrutin tas fram där vi kan rapportera till berörd överförmyndar myndighet att en ansökan om ägarbyte med underårig inblandad har inkommit till Vägverket.

Det finns ett antal steg i hanteringen där vi skulle kunna göra den typen av rapportering. Det kan antingen ske initialt vid första kontakten eller vid olika påminnelser i olika stadier beroende på var man anser att det får störst effekt för att fånga upp den eskalerande problembilden.

Vägverket har sedan den 9 december 2003 en provverksamhet i gång med samtyckeshanteringen. Vi hanterar manuellt alla ägarbyten som inkommer där de inblandade parterna är underåriga. Vi skickar ut brev till vårdnadshavarna som vi fångar upp via det statliga SPAR-registret och kräver in ett aktivt samtycke från båda parterna.

Det har gått lite för kort tid för att vi ska kunna dra några säkra slutsatser om vilka effekter det kan få. De frågor vi har fått in från fordonsägare och allmänhet hitintills har varit av den arten att de funderar på: Vad är det för någonting? Vad betyder det här? Varför gör ni det här? När vi har fått förklara syftet för dem har de tyckt att det är en väldigt bra grej. De har varit nöjda med förklaringen.

Vi följer utvecklingen noga framöver för att se vilka ytterligare effekter vi kan se. Vi tror framför allt att när vårdnadshavarna är separerade och bor på olika orter finns det en möjlighet att vi kan fånga upp och få ut informationen till båda parter så att de får kännedom om det.

Oavsett vilken lösning som väljs kan det säkert innebära olika typer av inskränkningar i ägandet som det ser ut i dag. Vägverket är medvetet om att det kan komma att ske. Därför är det viktigt att belysa olika konsekvenser innan man tar fram något slutgiltigt lösningsförslag.

Erfarenheterna så här långt är att det inte finns någon solklar och enkel lösning på problemet. Om det funnits hade vi förmodligen haft det i drift redan i dag. Ett exempel på hur det skulle kunna se ut är att inte tillåta ägande av fordon om man inte har åldern inne att framföra dem. Det har funnits sådana tankar tidigare.

Vad som då kommer in i bilden är att det kan krocka med till exempel arvslagstiftning och andra sådana situationer där det finns andra regelverk som styr vem som ska vara ägare till ett fordon.

Vi har också sett att det finns ett stort medialt intresse kring dessa frågor. Det ger det hela ytterligare draghjälp. Man är också intresserad av att följa hur arbetet med att hitta en lösning fortgår.

Det gjordes ett stort reportage i vår lokaltidning Nerikes Allehanda för några veckor sedan om de frågorna. I samband med det gjorde man en allmän utfrågning av ett antal personer. De fick frågan om de tyckte att det var okej för barn att äga fordon. Ungefär 1 100 personer svarade på detta. I cirka 90 % av de svar som kom in ansåg man att det inte är rimligt att barn skulle kunna äga fordon.

Vägverkets inställning är att vi inte har satt ned foten när det gäller vilken väg eller vilken lösning som är den som vi ska gå eller använda. Det viktigaste är att problemet löses. Vi är också öppna för andra typer av lösningar än dem som hitintills har diskuterats.

Vi för också fortlöpande diskussioner och samtal med berörda departement i frågorna för att hitta en hållbar lösning så småningom.

Sammanfattningsvis tänkte jag nämna att det är en liten gruppering, en volymmässigt liten grupp. Men det får väldigt stora konsekvenser för dem som drabbas. Det finns också ett stort medialt intresse för frågan. Man kräver att det ska ske en lösning.

De signaler vi har fått hitintills är att det finns en förståelse och acceptans från medborgarna att det ska ske åtgärder och att det kan bli inskränkningar. Vägverkets uppfattning är att problemet nu ska lösas. Vilken lösning vi väljer är inte det viktigaste.

Ordföranden: Tack så mycket för det. Det ska bli extra spännande att höra vilka lösningar som Justitiedepartementet kan presentera. Jag lämnar ordet till hovrättsassessorn Patrik Örnsved, varsågod.

Patrik Örnsved: Tack så mycket. Jag vill för departementets räkning tacka för denna inbjudan och för att vi har fått tillfälle att komma hit och redovisa synpunkter och lämna en del besked i detta ämne.

Jag lägger upp mitt anförande på så sätt att jag först inledningsvis gör några konstateranden. Därefter kommer jag att lämna besked om vilka åtgärder vi har tänkt oss.

Det har redan framgått att bakgrunden till denna offentliga utfrågning är att det har visat sig att barn förekommer i kronofogdemyndighetens register med skulder uppgående till ungefär 38 miljoner kronor. De skuldslagen fördelar sig ungefär på följande sätt.

Den absolut största posten gäller skadeståndsskulder som barnet i allmänhet har ådragit sig genom brottslig verksamhet. Den posten är på ungefär 18 miljoner kronor.

Den näst största posten gäller olika skatter och avgifter som barnet har påförts på grund av barnets innehav av tillgångar. Det kan exempelvis vara skulder som avser skatt på kapitalvinster vid försäljning av fondandelar som barnets föräldrar har köpt som ett led i förvaltningen av barnets pengar. Den posten är på ungefär 10 miljoner kronor.

Den tredje och fjärde posten är båda på ungefär 5 miljoner kronor. Det gäller fordonsrelaterade skulder och skulder som gäller böter och avgifter till brottsofferfonden.

De fordonsrelaterade skulderna är de fall vi har hört talas om här tidigare. Föräldern registrerar sitt fordon, i typfallet bilen, på barnet. När bilen därefter används uppstår skulder för fordonskatt och till exempel felparkeringsavgifter. Dessa skulder drabbar då den registrerade ägaren som är barnet.

Ramen för utfrågningen är motionsyrkandena som har framställts och som vi har fått oss tillsända. Man kan konstatera att fem av sju motioner uttryckligen och uteslutande behandlar fordonsrelaterade skulder. Två motioner berör även andra skuldslag men inriktar sig huvudsakligen på de fordonsrelaterade skulderna.

Under alla förhållanden är en gemensam nämnare för dessa motioner att de inriktar sig på skulder som ådragits barnet genom illojala förfaranden av förmyndaren. Vi tänkte därför inte så mycket beröra sådana skulder för skadestånd, böter eller avgifter till brottsofferfonden som barnet har ådragit sig på grund av brottslig verksamhet eller andra åtgärder som barnet självt har vidtagit. Typfallet för en sådan illojal skuldsättning som det här är fråga om är de fordonsrelaterade skulderna.

Inledningsvis kan man konstatera, och det har också nämnts här tidigare, att barn inte har full rättshandlingsförmåga. Från början kan barnet av naturliga skäl inte alls sköta sina rättsliga angelägenheter. Men med stigande ålder får de en viss begränsad behörighet. Till exempel kan den som har fyllt 16 år själv råda över sina egna arbetsinkomster i den mån det finns sådana.

När barnet inte självt får sköta sina angelägenheter finns det i stället förmyndare som ska göra detta åt barnet. Enligt föräldrabalken ska en förmyndare omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar barnet.

En sak som kan konstateras inledningsvis, för att klargöra den rättsliga ramen, är att det inom civilrätten finns en viktig princip som innebär att alla fysiska personer erkänns som rättssubjekt. Man säger att varje människa har rättskapacitet. Det innebär att alla människor och även barn kan äga egendom och ha skulder.

Det är inte tänkbart att göra någon ändring i denna mycket grundläggande princip. Det går till exempel inte att förbjuda att barn registreras som ägare i olika sammanhang. Det är en tanke som ibland framskyntar i debatten.

När det gäller det fall som jag har betecknat som typfallet för illojala förfaranden från förmyndarens sida, det vill säga de fordonsrelaterade skulderna, kan man som bakgrund säga något om fordonskattelagen och till exempel lagen om felparkeringsavgifter, även om det är lagar som det departement som jag företräder inte ansvarar för.

Enligt dessa båda lagar är det den registrerade ägaren som ensam utpekats som ansvarig för betalning av sådana skulder. Det är en ordning som är föranledd av praktiska skäl och för att förenkla indrivningen. De praktiska skälen är att man i varje enskilt fall slipper att avgöra vem det är som är ansvarig för fordonets felparkering, utan man utpekar den registrerade ägaren.

Vägverkets rutiner för registrering av ägarbyte är också en sak som tilldrar sig intresse. Vi har fått en beskrivning av rutinerna här. Det har framgått att rutinerna präglas av att det varje år sker ett mycket stort antal ägarbyten i Sverige. Det är inte möjligt att i varje enskilt fall kontrollera att den som registreras som ägare också i civilrättslig mening äger bilen.

Det är naturligtvis vällovligt att Vägverket bedriver försök för att verkligen säkerställa att det bakom varje registrering av barn som ägare finns samtycke från båda förmyndarna. Men vi menar att man får ha viss förståelse för att Vägverkets hantering präglas av masshantering.

Det finns några lösningar som kan tillgripas för att komma till rätta med de problem som här har påtalats. Jag vill lämna besked om de åtgärder som departementet har för avsikt att vidta. Det är åtgärder i två steg. Det är en åtgärd i närtid och en åtgärd något längre fram. Det är två åtgärder som har efterfrågats av flera talare här i dag.

Åtgärden i närtid är departementets avsikt att regeringen ska kunna besluta om ändringar i vissa förordningar. Därigenom ska man åstadkomma att kronofogdemyndigheten och Vägverket blir skyldiga att underrätta överförmyndaren i vissa fall. Med utgångspunkt från denna information som överförmyndaren då får ska överförmyndaren kunna vidta åtgärder mot den felande förmyndaren. Det är alltså åtgärder som syftar till att förbättra underlaget för överförmyndarens granskning helt enkelt.

Åtgärderna är när det gäller kronofogdemyndigheten att den myndigheten ska bli skyldig att genast underrätta överförmyndaren när det kommer in en

ansökan om verkställighet som gäller någon som är under 18 år. Kronofogdemyndigheten ska också bli skyldig att underrätta överförmyndaren när det kommer in en ansökan om betalningsföreläggande avseende någon som är under 18 år.

Vägverkets underrättelseskyldighet skulle bestå i att när någon som är under 18 år har registrerats som ägare av fordon ska överförmyndaren genast underrättas också om detta. Tanken är då att överförmyndaren med denna kunskap ska kunna vidta åtgärder. I ett första skede kan man tänka sig att det helt enkelt sker genom ett brev till förmyndarna där överförmyndaren efterlyser en förklaring till den händelse som man har informerats om.

I det allra yttersta fallet kan man tänka sig att överförmyndaren vidtar åtgärder för att förordna en medförmyndare som ska hjälpa den bristfällige förmyndaren eller helt enkelt begär att tingsrätten entledigar förmyndaren och förordnar en annan förmyndare i stället. Det blir aktuellt i fall av grava missförhållanden.

Det är vår förhoppning att dessa ändringar i förordningarna ska kunna träda i kraft den 1 april 2004. Det pågår i detta nu en gemensam beredning i Regeringskansliet. Den är alltså inte avslutad. Därför kan jag inte i dag lämna det definitiva beskedet om när denna ändring kan träda i kraft. Målsättningen är den 1 april 2004 och under alla förhållanden under vårterminen i år.

Åtgärden lite fram i tiden innefattar lagändringar. Det är därför det kan bli aktuellt först lite längre fram. Det är lagändringar som syftar till att införa en så kallad brukarregistrering, som också har berörts av flera talare här. Denna registrering skulle innebära att när ett barn registreras som ägare av ett fordon måste en vuxen person samtidigt registreras som brukare av fordonet. I de fallen kommer regleringar att innebära att det är brukaren som blir ansvarig för betalning av till exempel fordonsskatt eller felparkeringsavgifter, alltså skulder som i annat fall skulle ha åvilat den registrerade ägaren.

Dessa lagändringar kommer att föreslås av en nu sittande utredning, Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare. Den arbetar för närvarande. Jag kan helt säkert garantera att den kommer att föreslå dessa lagändringar. Utredningens slutbetänkande väntas vid halvårsskiftet i år.

Sammanfattningsvis har Justitiedepartementet för avsikt att gå fram i två steg i denna fråga. Vi tror och har förstått av inläggen här i dag att det är åtgärder som efterfrågas.

Vi har också fått presenterat för oss både av Barnombudsmannen och Konsumentombudsmannen flera andra förslag, som har framgått av en skrivelse som ombudsmännen har givit in till departementet. Jag kan meddela att regeringen har beslutat att överlämna den skrivelsen i flera delar till utredningen, som utan tilläggsdirektiv kan se närmare på dessa förslag.

Avslutningsvis några ord om de möjliga ekonomiska konsekvenserna av dessa förslag. Vår uppfattning är att det ska föranleda förhållandevis marginella ekonomiska effekter. När det gäller förslagen till förordningsändringar är det i och för sig så att den gemensamma beredningen fortfarande pågår i Regeringskansliet.

Vi har hittills haft den uppfattningen att det ska medföra marginella ekonomiska konsekvenser. Framför allt får man konstatera att de eventuella ekonomiska konsekvenser som kan uppkomma i vart fall borde kunna bäras med tanke på det övergripande goda syfte som bestämmelserna är ägnade att tjäna.

Ordföranden: Vi tackar Patrik Örnsved från Justitiedepartementet för detta. Vi har några minuter över. Ni som redan har sagt vad ni vill säga har nu en möjlighet att fråga varandra om det finns några oklarheter eller någonting ni undrar över. Det gäller Barnombudsmannen, Konsumentombudsmannen, Vägverket och Justitiedepartementet. Har ni någon fråga att ställa sinsemellan? Karin Lindell får ordet.

Karin Lindell: Jag skulle vilja fråga Justitiedepartementet om den tänkta lagändringen om brukarregistrering, som jag tycker verkar mycket tilltalande. När kan man se att en sådan lagändring skulle kunna träda i kraft?

Patrik Örnsved: Som jag nämnde väntas slutbetänkandet i halvårsskiftet i år. Det är ett ganska omfattande betänkande. Man kan tänka sig en remisstid på fyra månader i varje fall. Det innebär teoretiskt att första möjliga tillfälle att gå fram med propositionen skulle vara i mars 2005. Jag vill framhålla att det är första möjliga teoretiska tillfälle.

Naturligtvis är detta en angelägen fråga. Men man kan inte i dag göra några exakta utfästelser rörande tidpunkten. Man borde kunna tänka sig ett ikraftträdande under 2005 av dessa föreslagna lagändringar.

Karin Lindell: Jag är väl medveten om att utredningen är omfattande och har många förslag. Man skulle inte kunna tänka sig att bryta ut den här delen och göra en snabbremsa på den?

Patrik Örnsved: Jag vågar inte lämna några besked i den frågan i dag. Det är naturligtvis en sak som man kan ta under övervägande.

Lena Nyberg: Först vill jag gärna instämma i det som Karin Lindell underförstått säger. Det är väldigt angeläget att brukarregistrering sker snabbt.

Jag skulle också vilja ställa en fråga. Fördragningen från Justitiedepartementet kretsade mycket kring de skulder som föräldrar har åsamkat barn. Det är kanske huvudfokus i dag. Men jag skulle ändå vilja understryka vårt förslag om skadestånd som barn blir solidariskt skyldiga att betala i samband med att de begått ett brott.

Finns det några tankar från Justitiedepartementet att göra någonting på det området? Det är besvärande att ett barn som ingår i en grupp av personer som har blivit skadeståndsskyldiga inte kan göra sig skuldfri på grund av solidaritetsprincipen.

Patrik Örnsved: Den frågan bereds fortfarande i Regeringskansliet. Jag kan inte för dagen lämna några besked om när någon åtgärd kan vidtas i denna fråga. Jag kan för departementets räkning säga att det inte är tillfredsställande att en sådan effekt kan inträda. Frågan bereds alltjämt i Regeringskansliet.

Ordföranden: Vi hinner med någon fråga från utskottet också om det är någon som har det.

Hillevi Larsson (s): Tack så mycket. Det låter väldigt bra att det händer någonting på området. Detta med överförmyndarens åtgärder är väldigt intressant.

En åtgärd som föreslogs var att man skulle kunna utse en förmyndare vid sidan av vårdnadshavaren eller till och med en förmyndare som gick utöver vårdnadshavaren om det var riktigt allvarliga fall. Men då har i värsta fall redan en betalningsanmärkning uppkommit, eller det har i varje fall gått väldigt långt. Det har kommit till kronofogden.

Ingår det i dessa åtgärder att man ska kunna skjuta över situationen på föräldrarna som det handlar om så att barnen slipper betalningsanmärkning? Det handlar mer om att förebygga framtida händelser av det här slaget. Kan man rädda barnets situation innan det hamnar hos kronofogden? Bli det så långtgående åtgärder som överförmyndaren kan vidta mot föräldrarna?

Patrik Örnsved: Som det sades är det i de väldigt graverande fallen som man kan tänka sig att överförmyndaren gör en sådan framställning antingen om förordnande av medförmyndare eller om att förmyndaren helt entledigas från sin uppgift och en annan förordnas i stället.

Tanken med underrättelseskyldigheten är i första hand att det ska vara möjligt för överförmyndaren att med utgångspunkt från den lämnade informationen kunna undvika att det inträffar att barnet registreras hos kronofogdemyndigheten. Nu kan man tänka sig fall, det får väl erkännas, när överförmyndaren inte kommer att kunna agera så skyndsamt att man i det enskilda fallet kan undvika en registrering hos kronofogdemyndigheten.

Det kan naturligtvis inträffa. Men då kan man konstatera att man i alla fall uppnår det goda att överförmyndaren får upp ögonen för detta uppenbarligen ganska bristfälliga förmyndarskap och kan förebygga att sådana här skuldsättningar inträffar i framtiden – förutsättningarna för det har ju hittills inte funnits.

Sedan gäller det frågan om en helt ny förmyndare eller en förordnad medförmyndare i förlängningen skulle kunna åstadkomma att skulden i stället drabbar föräldern eller att barnet i varje fall undviker en betalningsanmärkning. Det är svårt att svara på. Det är naturligtvis beroende på vilka åtgärder som den förordnade förmyndaren vidtar, men det är kanske lite äventyrligt att säga att en ny förmyndare skulle kunna åstadkomma att barnet inte längre får denna registrering hos kronofogden.

Ordföranden: Jag är rädd att vi får avbryta nu i fem minuter för en liten besträckare. Sedan återkommer vi. Det finns möjligheter att fortsätta med den här frågan och andra vid den egentliga frågestunden. Vi tar alltså fem minuters paus.

Ordföranden: Då fortsätter vi med ett anförande av Eva Liedström Adler, avdelningschef på Skatteverket, varsågod!

Eva Liedström Adler: Jag vill i likhet med alla andra tacka för inbjudan, för att vi får komma och prata om det här ämnet, som känns oerhört angeläget för oss.

Varför sysslar vi med skuldsatta barn? Jag gör det självfallet därför att det är en del av det uppdrag som jag i egenskap av avdelningschef och ansvarig för kronofogdemyndigheternas verksamhet har inom Skatteverket. Det stora uppdraget rör självfallet inte bara barn. Det rör alla gäldenärer. Men kronofogdemyndigheten har att verka för en god betalningsmoral i samhället. Vi har fått ett uppdrag att förbättra kunskaperna om målgrupper, om riskgrupper, om dem som kan bli gäldenärer och att finna former för hur detta ska elimineras.

Det här kallar vi för förebyggande kommunikation, och det är en verksamhet som vi ägnar alltmer uppmärksamhet. Då frågar man sig: Vad är syftet med förebyggande kommunikation? Framför allt är det att förhindra onödigt, som vi uppfattar det, restföring.

Vi fångar i vår verksamhet upp signaler. Vi fångar upp tendenser, sådant som vi med vår erfarenhet kan se leder till skuldfällor. Vi analyserar och värderar och försöker att jobba vidare för att finna lösningar för att helt enkelt få bort fenomenet. Att driva in fordran är vårt grunduppdrag, men vi vill jobba preventivt, förebyggande, för att man egentligen aldrig ska bli restförd. Vi har ett uppdrag att skapa ett samhälle där alla vill göra rätt för sig men också ett samhälle där man *kan* göra rätt för sig.

Jag har pratat lite om hur vi jobbar just med signalfångsten, som vi kallar det. Det handlar just om att fånga upp tendenser. I det arbetet fann medarbetare hos oss att barn kontinuerligt blev restförda för p-avgifter och fordons-skatter. Det var också en information som gjorde att vi sommaren 2002 gick ut ganska brett massmedialt och sade att det här inte är okej.

Då kan man fråga sig: Hur ser det ut i dag i våra register? 6 650 barn upp till 18 år är restförda. De har skulder till staten, statliga fordringsägare, på 21,5 miljoner kronor och de har skulder till enskilda fordringsägare på 20 miljoner kronor. Det här tycker vi nog alla är för mycket.

Hur de här skulderna fördelar sig tror jag att flera av de tidigare talarna har pratat om. I dagsläget ser det ut på följande sätt:

De bilrelaterade skulderna – det vi pratade om tidigare – uppgår till 37 % av de skulder som barn har till statliga fordringsägare. Skatteskulderna är 22 %, och den övervägande delen, drygt 41 %, är böter och avgifter till Brottsofferfonden, som flera tidigare har uppmärksammat.

Det här är alltså bilden av skuldfördelningen när det gäller statliga fordringsägare. Om vi tittar på privata fordringsägare ser vi att den allt dominerande delen är skadestånd. Det övriga är 11 %, och vad rör det sig om? Ja, det kan vara Internet och mobiler. Många av er har tidigare pratat om detta.

Då kan man fråga sig: Vad gör vi i dag? Många tidigare talare, framför allt konsumentombudsmannen, har pratat om behovet av informationsinsatser, och det är viktigt. Vi informerar i dag 50 000 elever i skolans avgångsklasser, företrädesvis i gymnasiet. Det handlar egentligen om att lära dem vad som

gäller. Framför allt handlar det om att de är på väg ut i ett vuxenliv och själva ska ta ansvar.

Vi skickade förra året ut en tidning som heter *OM ... jag bara hade vetat*. Den är gjord av ungdomar för ungdomar och tydliggör vikten av att man gör rätt för sig. Det handlar om vad det innebär för egen del men också om hur man, som en del av samhället, bidrar till det gemensamma åtagandet.

Den här tidningen har skickats ut, och den har naturligtvis hamnat på soffbordet hos många föräldrar, det vill säga att det inte bara är barnen som har läst den, utan även föräldrarna och småsyskonen har läst den. Vi har fått mycket positiva reaktioner. Vi har också fått ett antal återsända tidningar – det ska vi ärligt erkänna – men vi funderar på att även i år skicka ut tidningen på motsvarande sätt.

Det som är viktigt är att vi har koncentrerat oss mycket på gymnasieskolan, men vi känner att vi behöver nå många fler elever. Vi behöver nå grundskoleeleverna. Just nu jobbar vi därför mycket med ett undervisningspaket, ett stödmaterial till blivande lärare, för att vi ska kunna få hjälp med att föra vidare vårt budskap. Där tror vi att vi kan ha ett samarbete med lärarhögskolorna i landet.

Vi har en ungdomssida, där vi brukar sprida information. Förhoppningsvis skriver vi där på ett språk som vänder sig till ungdomar, som de kanske har lättare att förstå än andra skrivelser som vanligtvis kommer från oss.

I Umeå bedriver man ett projekt med stor framgång. Det handlar om de situationer som tidigare talare har pratat om. Det uppstår situationer då föräldrarna har separerat och det bara är vårdnadshavaren, där barnet bor, som får information om skulden. Det räcker inte. Vi har nu på eget initiativ börjat skicka underrättelser till båda föräldrarna, och det visar sig ha stor positiv effekt. Det är någonting som vi självständigt funderar på att ha som ett rikstäckande krav för alla. Många reagerar omgående och känner att de måste ta tag i detta. Vi har också uppmärksammat att många av föräldrarna tyvärr själva är restförda.

Vi har haft ett uppdrag av regeringen under 2003 att uppmärksamma barns situation i vår verksamhet. Vi lämnade en rapport till regeringen i oktober, och jag tänkte visa på några av de problem som finns, även om de i och för sig är likartade med vad barnombudsmannen och konsumentombudsmannen tidigare har pratat om.

Barn har, som ni har sett, fordonsrelaterade skulder. Vad beror då det på? Det har vi väl upprepat nu, men det beror på att fordonet registreras på barnet. Det brukas av föräldern eller någon annan, men det är alltjämt ägaren som är ansvarig för betalningen, för p-avgifter, för fordonsskatter. Vi har talat om brukarregistreringen. Vi tycker att den är viktig. Vi tycker att den leder rätt. Den eliminerar nämligen skuldsättningen. Den som brukar fordonet har skyldighet att betala.

Vi har i dagarna tyvärr uppmärksammat ett helt nytt fenomen. Vi har fått en signal inom vår egen verksamhet. Det finns ett hundregister som Jordbruksverket svarar för. Då frågar man sig: Hur kan det leda till någon skuld?

Jo, barn får kanske en hund i present. Barnet vill bli registrerad som ägare därför att det är barnets hund – och det är helt okej. Betalningen för registeravgiften går självfallet till föräldern, och föräldern betalar inte. Vi har uppmärksammat att vi nu får restföringar på barn för denna avgift. Känner ni igen det? Det är samma system som beträffande bilen. Jag säger däremot självfallet inte att vi har samma volymer. Men det är en signal om att vi inte hittar ett sätt att åtgärda problemet vid källan, och det är det viktigaste. Vi kommer att kontakta Jordbruksverket i frågan och föra en vidare dialog med dem.

Vi var inne på skatteskulder. Om barn i dag innehar ränteinkomster och om de får aktieutdelningar görs det preliminärskatteavdrag, men om barn av farmor och farfar eller mormor och morfar har fått aktier eller fondandelar och föräldrarna säljer detta sker inget preliminärskatteavdrag. Det är förödande. Vi skulle gärna vilja se att man utreder möjligheterna till ett preliminärskatteavdrag.

Då kan man fråga sig: Räcker inte information i den här delen? Jag arbetar ju inom ramen för Skatteverket, och ni vet hur mycket information vi alla som skattskyldiga får i deklarationstider. Jag kan bara beklaga. Det räcker inte. Trots de upprepade insatser vi gör i olika avseenden vad det gäller information har vi inte lyckats. Detta når inte rätt. Vi behöver, kort sagt, andra insatser.

Barnombudsmannen har talat om skadestånd. Nu är vi självfallet inne på ett område där barnen själva har åsamkat skulden. Visst, man kan fundera över om det är rimligt att förändra regleringen vad det gäller skadestånd. Vi har synpunkter i den delen också, men det vi framför allt har sett är att vi har bristande administrativa rutiner vad det gäller uppbörderna av skadestånd.

Kort sagt kan man säga att den som ådöms ett skadestånd har mycket lite kunskap om hur detta ska kunna regleras. Vi har jobbat ganska intensivt under de senaste åren i samverkan med Domstolsverket för att finna informationslösningar, men vi ser att vi inte når riktigt ända fram.

Många som ådöms skadestånd sitter helt enkelt och väntar på att målsägaren ska höra av sig och begära att få betalt. Samtidigt, på grund av förordningsregleringar, har vi skyldighet att informera målsägaren om möjligheten att kostnadsfritt ansöka om verkställighet för att man ska få sitt skadestånd. Jag är övertygad om att det får till följd att många hamnar i våra register alldeles i onödan.

Det är en komplikation, som flera före mig har lyft fram, att många är solidariskt betalningsansvariga för skadestånd. Det är så i 36 % av de fall som vi har registrerade hos oss. Det jag gör själv räcker alltså inte för att få bort den totala skyldigheten att reglera skadeståndet. Det här är en komplex situation. Vårt förslag är att man ska göra en översyn av uppördssystemet när det gäller skadestånd. Och i likhet med vad barnombudsmannen och Konsumentverket tidigare har talat om måste man också fundera över det solidariska betalningsansvaret.

Det finns en ganska intressant form i dagsläget, ett konsekvensprogram för ungdomar. Ungdomar i åldern 15–18 år som ådöms straff kan åläggas att

delta i ett handlingsprogram där de får träffa företrädare för oss, för polis och för många andra samhällsorganisationer. Då frågar man sig vad det ska vara bra för. Jo, det handlar om att i direkt dialog med ungdomarna tydliggöra vad de har hamnat i och hur de kan komma ur det. Kronofogdemyndigheten i Stockholm har jobbat intensivt med det här programmet, och vi ser att det har effekt. Det kommer nära den det berör. Men det är alltså en situation när skulden redan är uppkommen. Det vi vet och det vi ser i dag är att skadestånd, böter och avgifter till Brottsofferfonden leder till fortsatt skuldsättning. Detta är, såvitt vi kan se, inkörsporten. Tyvärr är det unga grabbar som dominerar här. De är överrepresenterade.

Vi har talat om överförmyndaren. Vi har talat om den underrättelseskylighet som nu föreslås från Justitiedepartementet. Vi är positiva till den. Jag har bara ett enda budskap i den delen. Det här är en *second best*-lösning, det vill säga att man alltså kommer att vara restförd. Man kommer alltså att vara skuldsatt. Vi underrättar; vi ska villigt åta oss att göra det. Jag hoppas bara att överförmyndaren kommer att ha de resurser som krävs, för det är en stor mängd underrättelser som vi kommer att skicka ut. Man kan fråga sig om vi ska underrätta varje gång vi får in ett nytt mål. Vi har haft mellan 6 000 och 7 000 ungdomar i våra register under de senaste åren, men de byter liksom skepnad, och många har inte bara *en* skuld.

Det vi ser är att man måste finna lösningar vid källan. Det räcker inte att hindra i senare underrättelser. Det läker inte skadan, skadan av att vara skuldsatt, att vara föremål för en betalningsanmärkning. Vi ser på vad vi kan göra i den delen och på hur vi ska gå vidare där. Vi kan alla enskilt inom ramen för det uppdrag vi har finna lösningar, men det hjälper inte. Vi har jobbat mycket intensivt med det här, och jag tycker att vi har kommit en bit på väg. Men jag tror att vi får ett stort genomslag om ett systematiskt samarbete mellan många fler samhällsaktörer kommer till stånd. Därför skulle vi gärna vilja se att regeringen tog initiativ till ett konstruktivt samarbete och framför allt ett permanent samarbetsorgan på samma sätt som tidigare talare har tagit upp. Jag tror nämligen att vi i en gemensam dialog kan finna former för att inte bara eliminera här och nu utan över huvud taget förhindra att barn blir skuldsatta.

Ordföranden: Tack så mycket för det anförandet! Då går vi vidare till presschefen Dan Jering på Kronofogdemyndigheten i Göteborg. Välkommen!

Dan Jering: Jag får naturligtvis också tacka för att jag har fått komma hit. Debatten kring barns skulder har varit väldigt indignerad. Den har förts i pressen med en sådan ton, och det finns all anledning till det. Jag förstår naturligtvis den indignationen, och att inte barn ska överskuldsättas är en självklarhet. Man måste göra någonting åt det. Det är viktigt. Därför är jag väldigt glad åt att få komma hit och utifrån de erfarenheter som fyra års medborgardialog och dialog med gäldenärer har gett också redogöra lite grann för den sidan av det hela.

När man resonerar med gäldenärsföräldrar – så kallar vi dem så länge – framkommer det tydligt att det här är ett problem som är mycket större än

bara ett problem för barnen. Därför skulle jag vilja expandera perspektivet lite grann inom motionerna. Jag tror nämligen att det är väsentligt både för barnen och för samhällsutvecklingen att vi tar med ett lite vidare perspektiv. Skuldsatta barn är ju inte fria radikaler som far runt och är skuldsatta, utan de ingår givetvis i ett sammanhang. De ingår då i ett sammanhang tillsammans med sin familj. Det finns en risk att vi som vuxna personer som inte har skuldsättningsproblem rationaliserar bort det här sammanhanget.

Överskuldsatta barn är till alldeles övervägande delen barn till överskuldsatta föräldrar. Den bilden framkommer ganska tydligt när man direkt pratar med föräldrar som har skuldsatta barn. Det är ytterst få föräldrar som medvetet och illojalt faktiskt har satt sina barn i skuld. Däremot är barnet en del i deras vardag och därmed också en del i deras vardagsekonomi, precis som barn i allmänhet är i en familj.

I Västra Götaland gick vi nyligen igenom 64 barn mellan 1 och 14 år med bilrelaterade skulder. Det var 4 av de 64 som inte hade någon förälder i våra register. Flera av dem, 47, hade båda eller hade haft båda i våra register. Vi tittade på skatteskulder i Göteborg. Vi hittade där 46 barn mellan 6 och 14 år, och alla barn hade föräldrar som fanns eller hade funnits i våra register.

Vi tittade på de lite äldre barnen, 14–18 år, när det gällde skadestånd och sådant. Det visade sig att ungefär hälften av dem hade föräldrar som fanns i våra register.

Så såg det ut, åtminstone i Göteborg i Västra Götaland.

Jag tänkte berätta några korta historier som kan hjälpa till att vidga barnperspektivet lite grann. Jag frågar föräldrar som har satt sina barn i skuld varför de har gjort det. Janne berättar så här:

Jag har vad läkarna kallar blankett- och tentamensångest. Det började med en obehagskänsla som vaknade och byggdes på när jag studerade på universitetet. Det är ett psykiskt problem som i förlängningen ledde till en riktigt dålig ekonomi. Vi hade kompletterande socialbidrag, och då får man inte ha bil, men vi hade också två små pojkar, och för dem var det oerhört viktigt att vi kunde ta oss någonstans med dem, till bad och till sådant som barn i regel behöver. För att vi skulle kunna göra det och skaffa en bil – vi skaffade en för 5 000 kr en gammal skrotbil – var enda lösningen att skriva den på pojkarna. Annars hade det kompletterande bidraget rykt. Inte förrän min fru fick en skada i foten fick vi ett läkarintyg, så att vi kunde skriva bilen på oss själva. Men då var skadan redan skedd, eftersom vi vid ett tillfälle inte hade haft råd att betala vägskatten. Sedan kom andra skulder till, och räntor och avgifter grusade alla förhoppningar för oss om att någon gång kunna komma ur det här. Vid det tillfället fick vi inte bara en smäll på fingrarna utan vi fick en jävla smäll, helt enkelt. Vår son blev restförd som bilens ägare.

Det kan vara värt att fundera på barnperspektivet om föräldrarna inte alls hade kunnat skaffa bilen.

Ulla berättar så här: Jag hamnade i ekonomiska svårigheter efter att min man som drev ett företag hade utvecklat manodepressivitet. I den maniska fasen drog han på oss jätteskulder. Jag tvingades under gevärshot att skriva

under låneförbindelserna, och jag var rädd för honom. Under den depressiva fasen sköt han sig själv, och jag blev änka med alla skulderna. Barnen fick däremot ut en del försäkringspengar efter pappans död. För att vi skulle hitta ett område som var bra för barnen att bo i, använde vi barnens pengar till insatsen för en bostadsrätt. Jag fick ju inte ta lån eftersom jag hade skulder efter maken, så barnen fick stå för lägenheten. Hyresavierna angav mig som den som betalade hyran. Men när jag inte kunde betala längre blev det en chock för mig. Nu var det min dotter som fick ett krav på 16 000 kr i hyresskuld. Jag skämdes så jag kunde dö. Tänk att jag hade satt mitt eget barn i skuld!

Det är också här värt att fundera över barnperspektivet. Om inte mamman hade kunnat skriva lägenheten på barnen hade det varit svårt för henne, med den djupa skuldsättning hon hade, att hitta en bostad. Det får vi många berättelser om.

Karin berättar så här: Vi fick skulder efter en del svårigheter i familjen. Jag fick inte ha ett telefonabonnemang på grund av att jag var restförd. Men om man har minderåriga barn i tonåren behöver man telefon, så jag lät min son skaffa telefon så att barnen kunde nå mig hemma och jag dem. Min dotter var i tonåren, med allt vad det nu kan innebära. En natt ringde hon och sade att hon var på ett ställe en bra bit hemifrån, och hon mådde så dåligt. Hon ville hem. Jag har naturligtvis ingen bil. Jag blev oerhört orolig, och jag sade till min dotter: Ta en taxi! Ta dig hem! Kom hem! När taxin var betald fanns det inte pengar till telefonabonnemanget. Betalningen blev försenad lite för länge, och sonen blev skuldsatt. När han skulle öppna ett eget abonnemang några år senare fick han inte det. Att sätta sina barn i den situationen är ju det sista man vill, men just då handlade det bara om att ordna så att dottern inte skulle må dåligt eller råka illa ut. Men nu är min son restförd, och jag har inga pengar att lösa det med.

Det är också i det här fallet värt att fundera på barnperspektivet. Om mamman nu inte hade kunnat ha telefon över huvud taget kan man föreställa sig, åtminstone som förälder, vad det skulle kunnat innebära när dottern behövde få tag i mamman mitt i natten.

Det här var tre korta berättelser, och det finns naturligtvis många fler. Det märker man när man resonerar direkt med de personer som är drabbade av sådant här. Men det ger barnperspektivet en lite annan vinkel än att det är fråga om illojala föräldrar, för när det gäller de här berättelserna är jag alldeles övertygad om att ingen här skulle påstå att det är illojala föräldrar som har velat skapa problem för barnen, utan det är uppenbart att deras agerande har visat på raka motsatsen. Det har varit sund omtanke om deras barn som har lett till barnens skuldsättning.

Jag har också talat med andra överskuldsatta föräldrar som vittnar om att barnen får illa på grund av deras skuldsättning som gäldenärer. Ett citat från en pappa med underhållsskulder: Jag själv kan kaka nudlar, korv och makaroner, men får barnen nudlar jämt så vill de inte träffa mig. Man får inte en

chans att ta del av barnens vardag. Man känner sig som en barnvakt och inte som en förälder.

Alla de här berättelserna vittnar om att själva skuldsättningshanteringen i samhället i sig är föråldrad. Det behövs kanske en riktigt ordentlig översyn ur flera synvinklar. Det kan gälla såväl konsumentlagstiftningen som kronofogdemyndighetens och andra statliga regleringsverks lagstiftningar. Kanske är det dags att genomföra Konsumentverkets förslag om sociala lån. Kanske skulle gäldenärer som är på obestånd och för utmätning hos kronofogdemyndigheten få börja göra rätt för sig genom att till exempel först betala kapitalskulden när de väl kommer in till oss. Då skulle många av dem komma ur våra register och överskuldsättningen av egen kraft.

Många av de gäldenärer som ligger för utmätning hos oss kan ha levt på vad vi kallar för existensminimum i 20–30 år. Många av dem minskar inte sin skuldsumma. De ökar den därför att de betalar räntor och avgifter, och det är mer än vad de kan betala över huvud taget. Vi har också hört i den här dialogen att en sådan ordning faktiskt bryter ned och passiviserar människor som vill göra rätt för sig, och det är fortfarande så att de allra flesta vill göra rätt för sig i det här samhället.

Ett annat citat apropå detta: Efter ett antal år i den situationen slutar man att vilja göra rätt för sig eftersom man ändå inte kan. Svartjobb och lite småsnatteri blir enda sättet att sätta lite guldkant på tillvaron. Detta var det en gäldenär som förklarade.

I den situationen lever också barnen till överskuldsatta föräldrar. Därför behöver barnperspektivet också ta hänsyn till föräldrarnas ekonomiska situation. Annars riskerar faktiskt lagen att bli den som sparkar på den som redan ligger, och det vore ju förfärligt. FN:s barnkonvention, artikel 27, tar upp det här väldigt förnuftigt.

Hur man än vänder och vrider på det här är det samma bild som kommer upp, att människor vill göra rätt för sig men har fastnat i ett system som inte tillåter det. Man kan inte längre göra rätt för sig, även om man gärna vill.

Den förstudie som vi gjorde om evighetsgäldenärer, och som initierades i Västra Götaland, visar tydligt på behovet av reformer inom det här området, inte bara ur ett barnperspektiv utan även ur ett obeståndsperspektiv, som ju också Eva var inne på, och naturligtvis ur ett socialt perspektiv för samhället.

Det finns i dag nästan ingen forskning alls om det här. Vi har sökt men inte hittat särskilt mycket sådan. Därför behövs det tvärvetenskaplig forskning ur socialt, juridiskt och nationalekonomiskt perspektiv. Läger vi till det till barnperspektivet blir det bra belyst.

Själv är jag övertygad om att den ordning som råder är ett sätt för samhället att bita sig självt i svansen. Såsom det ser ut i samhället och såsom det ser ut för hushållen och för barnen i de hushållen tyder faktiskt allting på det.

Det här är uppenbarligen frågor som behöver behandlas utifrån ett medborgarperspektiv och inte inifrån ett myndighetsperspektiv. Självklart ska barns egendom vara barns egendom, och självklart ska barns rätt skyddas. En ekonomiskt skuldtyndg förälder uttryckte det så här när vi talade om att skapa

regler som hindrar barns skuldsättning: Ja men visst, självklart, det måste finnas. Men snälla, bara man inte skuldbelägger oss ännu mer, för man skäms ju redan så.

Det är alltså givetvis bra att se över hur barn får skulder, och det är givetvis bra att se till att skulderna kan regleras, men det ska ske utifrån ett medborgarperspektiv. Utifrån det perspektiv som vi har haft i Västra Götaland i dialogen med gäldenärerna rör det sig alltså om en mycket större fråga, nämligen hur vi i det här samhället reglerar skulder som människor vill men inte kan betala.

Jag har också ställt frågan till medarbetarna på privatpersonsindrivningen: Får barn skulder därför att föräldrarna vill smita undan eller för att de inte har möjlighet att betala själva? Svaret från dem som dagligen i sitt arbete har kontakter med gäldenärerna blev väldigt entydigt: Nu är det nästan bara vanligt folk som kommer in här. Föräldrarna har inte råd att betala. De är redan gäldenärer.

Barns skulder är alltså föräldrars skulder och föräldrars skulder är barns skulder, kanske inte i juridisk bemärkelse, men i realiteten blir det så. Barn påverkas givetvis existentiellt i ett mycket större sammanhang än bara ekonomiskt i familjen.

Det är alltså angeläget med ett fortsatt arbete med att se över helheten i obeståndsproblematiken som sådan. Det är viktigt att vi inte fastnar i juridiken, för det här rör sig om så mycket bredare områden. Det rör sig om ett socialt område, om de hushålls-, företags- och nationalekonomiska områdena. Vidare rör det sig om de kriminologiska, medicinska och etiska områdena och inte minst om det demokratiska området när det gäller tilltro och motivation för att delta i det här samhället.

Det är alltså viktigt att vi inte stannar vid barnregleringar, även om förslagen inom det här området som vi har hört här är mycket bra, och vi ställer givetvis upp på dem. Föräldrar sätter nämligen inte sina barn i skuld av illojala skäl i normalfallet. De finns, men de kan räknas på en hand. De vill, som vi andra, sina barns allra bästa. Men de sitter fast i en situation som de ofta hamnat i på grund av skilsmässa, sjukdom eller arbetslöshet och som de sedan tvingas leva i. Då lever också barnen i den situationen. Det är den bild som vi har fått i dialogen. Det är problemet med den situationen som behöver lösas, om inte annat behöver det lösas för barnens skull. Det är som Eva Lidström sade här: Lösningen behöver gå till källan.

Eva von Schéele: Tack så mycket för att jag fått komma hit och tala om de här sakerna som är så angelägna. Jag sysslar uteslutande med överförmyndarfrågor hos Kommunförbundet, alltså de frågor som rör omyndiga barn, förmyndare, förvaltare och gode män. Som ni vet är överförmyndaren en tillsynsmyndighet som ska motverka särskilt de omyndigas rättsförluster i samhället. Vi ska se till barnets bästa från vårt perspektiv.

Jag tänkte börja med problemet vid källan och gå igenom de grundläggande bestämmelserna, vad som menas med omyndighet, barns rättshandlingsförmåga och så vidare. Jag ska vidare gå igenom de krav som ställs i

rättshandlingar mellan barn och föräldrar och hur omyndiga barn kan ingå rättshandlingar.

Min uppfattning är att det egentligen finns lagar och bestämmelser som skyddar barnen på allra bästa sätt. Det är bara det att varken privatpersoner, myndigheter eller statliga organ följer vad som gäller, och det skulle jag vilja peka på.

Det grundläggande med barns omyndighet är att den som är under 18 år är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare mån än vad som följer av vad som ska gälla på grund av villkor eller andra bestämmelser. Gränsen är alltså 18 år. Är man under 18 år har man sin rättskapacitet – man är ett rättssubjekt – men man har inte en fullständig rättslig handlingsförmåga. Vid 16 års ålder kan man få disponera sin lön. Det kan finnas i ett villkor, ett testamente eller en gåva att man själv får råda över sin egendom, men det är också det enda. Jag ska återkomma till vad som menas med att åta sig förbindelser, för det är ganska intressant i det här sammanhanget.

Det här betyder alltså att det är någon annan som måste företräda barnen, och i de allra flesta fall är det föräldrarna som i sin egenskap av förmyndare och vårdnadshavare agerar för barnen. Man ska också komma ihåg att om föräldrarna har gemensam vårdnad utövar de detta ställföreträdarskap gemensamt. Den ene förmyndaren får inte göra någonting utan att den andre är med på detta.

Nu tänkte jag återgå till vad som menas med att åta sig förbindelser. Jag slog nämligen upp motiven till bestämmelsen i föräldrabalken. Lagberedningen skrev motiven 1924, och de har inte ändrats sedan dess. Där står: Syftet med stadgandet – det handlar då om att åta sig förbindelser och om omyndighet – är att skydda den omyndige mot följderna av ekonomiskt ofördelaktiga rättshandlingar. Från denna synpunkt föreligger icke någon anledning att hindra honom från att taga fasta på rättshandlingar som uteslutande äro till hans fördel – det vill säga att ett barn kan ta emot en julklapp eller en present om det uteslutande är till hans fördel. Den som är omyndig äge, såvitt ej nedan annorlunda stadgas, icke själv råda över sin egendom eller åtaga sig förbindelser. För att den omyndige jämlikt 1 § skall kunna anses behörig att företaga en rättshandling är det dock ej nog att denna i det hela är för honom fördelaktig. Det ska vara fråga om en ren förvärvsakt i vars ingående varje ekonomisk risk för den omyndige praktiskt taget framstår som utesluten. Den omyndige är sålunda obehörig att sluta ett avtal om förvärv av egendom mot vederlag, även om detta värde är obetydligt i jämförelse med värdet av vad som förvärvas. Av liknande grunder kan man ej heller med laga verkan mottaga en gåva med vilken är förknippad skyldighet att utgöra vissa prestationer till givaren eller till en tredje man. Dessa begränsningar i hans rättsliga handlingsförmåga torde med erforderlig tydlighet framgå av lagrummets avfattning och lära ej innebära någon avvikelse från gällande rätt – det vill säga att barnet kan inte ensamt ta emot en gåva eller något annat som medför en förpliktelse mot någon annan.

Då kommer vi in på detta med överskrivningar av bilar, som vi talar om i dag och som jag kommer att koncentrera mig mest på eftersom det är det som de flesta motioner handlar om. Hur kommer det sig då att man med en liten registrering kan överföra äganderätten från någon till ett barn utan att det kontrolleras att det är en behörig mottagare? Från överförmyndarsidan undrar vi hur man kan bete sig så.

En överföring mellan föräldrar och barn är också en rättshandling mellan föräldrar och barn. Det finns bestämmelser som säger att i och med att föräldrarna är företrädare för sina barn kan de inte samtidigt företräda sig själva och sina barn om det är en gåva eller en rättshandling mellan föräldrar och barn.

I föräldrabalken står det så här: Uppstår fråga om rättshandling eller rättgång mellan en omyndig och förmyndaren, har förmyndaren inte rätt att företräda den omyndige. Det står ganska klart att man alltså inte kan göra detta.

Vem är det då som ska företräda barnet? Jo, en god man, och det är överförmyndaren. Överförmyndaren ska också förordna en god man när den som har en förmyndare, god man-förvaltare, inte kan företrädas av förmyndaren, enligt 12 kap. 8 §. Då har vi alltså scenariot vem det är som ska företräda barnet.

När det gäller de så kallade överskrivningarna där man skriver över bilen på barnen finns det ett flertal kriterier som inte är uppfyllda enligt gällande bestämmelser. Är det först och främst en gåva? Det kan man kanske tänka sig om det är en rättshandling mellan föräldrar och barn. Men då saknas ju gåvoavsikten. En gåva ska traderas, och registreringen är ju i stället för traditionen. Men avsikten ska vara att mottagaren ska kunna bruka det han eller hon får. Avsikten med gåvan är här borta, så då uppfylls inte det kriteriet. Är det en rättshandling mellan föräldrar och barn fordras det att en god man förordnas och kan ta emot gåvan för barnets räkning. Är det inte en rättshandling mellan föräldrar och barn utan i förhållande till tredje man, krävs det att båda föräldrarna, om de har gemensam vårdnad, samtycker och godkänner gåvan. Det finns alltså på olika stadier olika kriterier som inte är uppfyllda vid de här tillfällena. Det är det som vi från överförmyndarhåll ifrågasätter. Här är ju problemet vid källan. Hur kan man bara låta ett ägande övergå från någon till ett barn utan att man har kontrollerat detta? Det kan jämföras, som tidigare sades, med fast egendom. Det står tydligt att alla skriftliga handlingar ska inges till inskrivningsmyndigheten, som är oerhört noga med att behöriga parter har skrivit under, att god man förordnats och att överförmyndaren godkänner det hela. När överförmyndaren godkänner det finns det olika kriterier. Vi måste granska om det är för barnets bästa, om det är lämpligt för barnet att ta emot den fasta egendomen. Ett fordon innebär också förpliktelser, så det är jämförbart.

Överförmyndarens möjlighet att komma åt det här är först och främst att man får reda på det. Vad man kan göra är att förordna en god man. Det finns en bestämmelse som säger att förmyndare är skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligen eller av vårdslöshet har orsakat den enskilde, alltså barnet i det här sammanhanget.

Det pratades lite om medförmyndare tidigare. En medförmyndare tillsätts om det är en förmyndare som inte klarar av att sköta det ekonomiska. Kruxet med det är att det oftast krävs ett samarbete, att förmyndaren går med på att överlåta sin möjlighet att agera för barnet. Tingsrätten är väldigt petig och vill att förmyndaren ska gå med på att en annan person tar över hela ansvaret. Det krävs alltså ett samarbete dem emellan. Det tror jag sällan fungerar i de här fallen. Men vad vi överförmyndare kan göra är att tillsätta en god man som för barnets räkning stämmer föräldrarna inför tingsrätten – en skadeståndsprocess helt enkelt – för vad de uppsåtligen har gjort. Den möjligheten finns.

Jag ska slutligen ta ett exempel. Det är ett ärende som jag har fått på mitt bord som visar hur de här bilaffärerna fungerar praktiskt. Det är två föräldrar som har två gemensamma barn, Mikaela som är född 1989 och Cecilia som är född 1992. Föräldrarna som skilt sig har gemensam vårdnad. Helt plötsligt damp det hos mamman ned ett hot från ett inkassoföretag och hot om att kronofogdemyndigheten skulle underrättas om åtta dagar och så vidare. Det ena barnet var då ägare av en bil och hade trafikförsäkringsskulder och det ena med det andra. Mamman visste ingenting om detta. Hon skrev då och berättade att hon inte hade samtyckt till detta på något sätt och att hon ville att det skulle skrivas av. Följden av det blev, ska jag be att få tala om, att man överförde skulderna på henne, fast det alltså var pappan som hade skött om det hela. Det slutade i det här fallet med att mamman som ensam förmyndare för sitt barn, vårdnadshavare, fick stå för skulderna. Det kan alltså få oanade konsekvenser för många.

Den skrivelse som Barnombudsmannen och Konsumentverket har ställt till regeringen står även Kommunförbundet bakom. Vi hoppas och ser fram emot att det händer någonting här snart.

Ordföranden: Nu står Justitiedepartementet uppsatt på programmet för eventuella kommentarer till det som har sagts här. Varsågod, Patrik Örnsved.

Patrik Örnsved: Tack så mycket för denna möjlighet att åter säga några ord från talarstolen.

Jag ska börja med det som man från Skatteverket nämnde, att införande av en underrättelseskyldighet skulle vara en *second best*-lösning, som det uttrycktes, och att man hellre skulle angripa problemet vid källan.

I den här situationen får inte det bästa bli det godas fiende.

Som jag påpekade är det vår avsikt att gå fram i två steg med en åtgärd i närtid och en åtgärd lite längre fram. Åtgärden i närtid är att införa den underrättelseskyldighet som jag har talat om. Men vi vet att utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare kommer att lämna förslag till en lagstiftning om brukarregistrering som kommer att leda till att man kan angripa dessa verkligt illojala förfaranden. Det menar vi är att angripa problemet vid källan.

Det finns också vissa andra skuldslag som kanske inte präglas av samma uttryckliga illojalitet men som i alla fall är sådana skulder som har uppkommit utan att barnet självt har medverkat till det. Det jag tänker på är skatteskulder som gäller skatt på kapitalvinster vid avyttring av fondandelar, som

man talade om från Skatteverkets sida. I de framställningar som har ställts till regeringen ingår förslag om att införa ett preliminärskatteavdrag även när det gäller skatt på vinst vid sådana avyttringar. Den delen av framställningarna kommer att överlämnas till Finansdepartementet, där förslagen kommer att beredas i vederbörlig ordning.

Jag vill också säga några få saker i anledning av vad som anfördes från Kommunförbundets sida. Vi menar att det förhållandet att ett barn kommit att registreras som ägare nästan aldrig avspeglar att det skulle ha funnits någon gåvoavsikt från förälderns sida. Det finns nästan aldrig någon avsikt hos föräldrarna att skänka bort en bil till ett barn. Det är inte därför som ett barn registreras som ägare, utan oftast är det föräldrarnas avsikt att kringgå de regler som för närvarande skulle utpekat föräldern som registrerad ägare och ansvarig för betalning av felparkeringsavgifter och fordonsskatter. Men jag vill understryka att jag helt instämmer i den juridiska analys som Eva von Schéele har gjort här. Det är en god beskrivning av det gällande regelverket. Men att det skulle finnas någon gåvoavsikt bakom förhållandet att ett barn registreras som ägare av förälders bil vill vi ifrågasätta.

Det finns kanske också anledning att säga några ord om Vägverkets rutiner vid registrering av ägarbyte. Det har ju framgått att det är fråga om en masshantering. Det är därför inte möjligt att i varje enskilt registreringsärende kontrollera att den som registrerats som ägare också i civilrättslig mening verkligen äger bilen. Det skulle kräva att man visade upp köpekontrakt, gåvobrev, arvskifteshandlingar – helt enkelt en fångeshandling – för att styrka förvärvet. Däremot kan man konstatera att om det i Vägverkets rutiner hade funnits utrymme för en så ingående kontroll, hade det i de flesta fall inte kunnat bli så att ett barn registrerades som ägare. Det finns nämligen nästan aldrig – och nu återvänder jag till det som jag sade inledningsvis – någon civilrättsligt giltig överlåtelse bakom förhållandet att ett barn anmäls som ägare av en bil, utan det är ett uttryck för ett kringgående.

Ordföranden: Jag föreslår att vi tar en kaffepaus till kl. 11.15, då vi fortsätter med frågestunden.

Ordföranden: Vi samlas för utfrågningens sista tre kvart.

Bertil Kjellberg (m): Jag vill ha en kommentar av barnombudsmannen när det gäller förändringen av solidaritetsprincipen i skadeståndsrätten.

Jag ser en fara i detta och att man kastar ut barnet med badvattnet. Det är ju ofta andra barn som är brottsoffer och ska ha det skadestånd som man tar bort. Om man tar bort solidaritetsprincipen minskar man ju möjligheten att få betalt.

Lena Nyberg: Vi vill inte kasta ut några barn med badvattnet över huvudet. Vi försöker alltid få ett barnperspektiv, men vi kan se det här dilemman.

Å andra sidan är det en hopplös situation för de barn som har begått ett brott och ska betala skadestånd och som gör det men ändå inte blir fria. Det är naturligtvis absolut så att barn som har blivit utsatta för brott ska få skadestånd, men det ska alla de betala som har varit med och begått brottet.

Man måste försöka få någon rimlighet mellan det ansvar och den skyldighet man har och den rätt man har som barn att få skadestånd.

Det finns egentligen en intressekonflikt mellan olika barn, men vi har ändå kommit till slutsatsen att man måste kunna känna att man har gjort rätt för sig, om man har gjort det och lämna det bakom sig. Annars lever man med detta år ut och år in. Det är ju, som flera har vittnat om, kanske början på en spiral som bara blir sämre och sämre eftersom man lever med de andras skadestånd också.

Martin Andreasson (fp): Min fråga till Justitiedepartementet gäller de förordningsändringar och lagändringar som aviserades. För ungefär ett år sedan var justitieministern inne på att man inte hade för avsikt att vidta några särskilda åtgärder. Därför ser jag det mycket positivt att man nu förbereder åtgärder på förordnings- och lagnivå.

Jag skulle vilja fråga vilka förordningsändringar man tänker sig när det gäller Vägverket och dess skyldighet att underlätta för överförmyndarmyndigheterna när fordon registreras på barn under 18 år. Hur tänker man sig behovet av övergångsbestämmelser för de fordon som redan finns i Vägverkets register på underåriga innehavare?

Patrik Örnsved: Jag kan nämna vad jag redan tidigare har sagt, nämligen att den gemensamma beredningen av dessa förslag till förordningsändringar fortfarande pågår. När det gäller Vägverkets registreringsrutiner är det förordningen om vägtrafikregister som berörs.

Som svar på den uttryckliga frågan vill jag säga att vi ännu inte har tagit ställning till hur det ska vara med övergångsbestämmelserna när det gäller underrättelseskyldigheten för barns bilinnehav.

Det är det besked jag kan lämna.

Yvonne Andersson (kd): Min första fråga gäller den uppräkningslista som Patrik Örnsved gjorde över hur skulderna fördelades på olika områden. Jag skulle också vilja veta om ni har någon bild av hur mycket av skulderna som rör barn under 15 år och om ni när ni arbetar med förordningstexterna också ser över var gränsen ska läggas för när föräldraansvaret upphör.

Min andra fråga är: Kommer det att finnas några som helst övergångsbestämmelser för alla de barn som nu är skuldsatta? Hur kan de komma ur detta på ett rimligt sätt?

Patrik Örnsved: När det gäller skuldernas fördelning förordar jag att den frågan riktas till Skatteverket som jag tror kan svara på den på ett utförligare sätt.

När det gäller frågan om föräldraansvarets upphörande är det vår avsikt med förordningsändringarna att underrättelseskyldigheten ska inträda när ansökan om betalningsföreläggande kommer in till Kronofogdemyndigheten i de fall den som berörs är under 18 år. Detsamma gäller Vägverkets underrättelseskyldighet. Den inträder när den som avses med registreringen är under 18 år.

Det är svaret på frågan. Det finns helt enkelt en 18-årsgräns.

Vissa fordonsslag kan man ju få behörighet att föra när man är 16 år gammal. Ändringarna i förordningen om vägtrafikregister kommer att bli sådana att underrättelseskyldigheten inte inträder om registreringen avser ett fordon som barnet har förarbehörighet för. På så sätt kan man undvika att överförmyndaren får underrättelse om att en 16-årig pojke eller flicka har blivit registrerad som ägare av en lätt motorcykel, som ju en 16-åring får föra.

När det gäller övergångsbestämmelserna får jag lämna samma svar som till Martin Andreasson, nämligen att frågan inte är slutligt avgjord än. Jag kan ändå säga så pass mycket som att om man ser det ur myndigheternas perspektiv skulle det leda till ganska betydande arbetsinsatser om man skulle underrätta även i alla de befintliga fall där någon som är under 18 år är registrerad som ägare av bil.

Tanken är ju att underrättelseskyldigheten ska inträda när myndigheten uppmärksammas på förhållandet genom att en ansökan som gäller en person som är under 18 år kommer in. Det är våra hittillsvarande tankar i den frågan.

Jag vill än en gång betona att den gemensamma beredningen inte är avslutad.

Ordföranden: Har Skatteverkets Eva Liedström Adler något svar på Yvones fråga när det gäller åldersfördelningen?

Eva Liedström Adler: Jag önskar att jag hade det. I dagsläget har vi inte det, men det är fullt möjligt att ta fram ur våra register. Det kräver en separat körning. Vi har gjort det vid flera tillfällen i massmedialt hänseende.

Om lagutskottet önskar det kan vi ge en sådan bild.

Ordföranden: Det önskar vi.

Yvonne Andersson (kd): Jag är rädd att jag inte var tillräckligt konkret i en tidigare fråga som gällde föräldraansvaret.

Barnen får alltså ikläda sig ett ansvar för att föräldrarna har skrivit över kapital och annat på dem. När får barn enligt föreskrifterna vara barn i den meningen att de inte är ansvariga, utan att det är föräldrarna som är ansvariga för dem? Det kan gälla skadegörelse på fönsterrutor eller vad det vara månne.

Finns det någon sådan åldersgräns i era förordningar eller i det ni arbetar med?

Patrik Örnsved: Det är möjligen så att jag inte fått frågan riktigt klar för mig i alla fall.

Förordningsändringarna tar sikte på att angripa de illojala förfaranden som förekommer. Det handlar om att göra överförmyndaren uppmärksam på sådan illojalitet som förmyndaren kan visa mot barnet i sin förmyndarroll.

Om vi tar exemplet med skadeståndsskyldighet som ett barn kan vara ådömd på grund av brott är det en förpliktelse som genom tingsrättens dom i brottmålet, som det oftast är fråga om, har placerats på barnet.

Föräldern kan aldrig i direkt mening vid sidan av barnet vara solidariskt betalningsansvarig för en skadeståndsskuld. Att sedan förmyndaren som en omsorgsfull och duglig förmyndare naturligtvis bör medverka till att skade-

ståndet blir betalat, är en annan sak. Barnets skadeståndsskuld kan aldrig formellt komma att drabba också förmyndaren.

Viviann Gerdin (c): Vi har här i dag talat mycket om föräldrarnas ansvar och att inte överföra skulder till minderåriga. Jag vill lyfta fram en principfråga när det gäller statens och samhällets ansvar i de fall när man dömer minderåriga att betala skadestånd som de helt uppenbart inte har någon förmåga att betala.

Utöver att det då drabbar och blir en skuld för en minderårig drabbar det naturligtvis också ett brottsoffer som inte får ut skadeståndet. Redan från 15 års ålder kan man, såvitt jag har förstått, bli dömd att betala skadestånd.

Har det i Justitiedepartementet över huvud taget förts någon diskussion om den principiella frågan att döma någon, speciellt då minderårig, som inte har någon betalningsförmåga att betala skadestånd?

Ordföranden: Den här frågan låg inte riktigt i pipe-line när vi bad våra vänner komma hit och berätta. Vill Justitiedepartementet ändå kommentera eller svara får de gärna göra det. Det är inte riktigt det som de var inbjudna för att ta ställning till.

Thomas Ericsson: Som svar på frågan får vi upplysa om att barn enligt gällande skadeståndsregler i vissa fall kan ådra sig en skadeståndsskyldighet. Det följer av vår grundläggande skadeståndsrätt och hur den är uppbyggd.

Inom ramen för det som vi diskuterar i dag är den frågan inte särskilt aktuell. Vi är här för att diskutera innehållet i motionsyrkandena som tar sikte på framför allt de illojala beteenden där man registrerar exempelvis fordon på barn för att komma undan att betala fordonsskatt och felparkeringsavgift.

Den mer generella frågeställningen om barns förmåga och kapacitet när det gäller att vara skyldiga att rättsligt betala skadestånd är inte föremål för översyn inom ramen för detta projekt. Vi har inte, såvitt jag känner till, fått någon framställning, i alla fall inte under min tid på departementet, som tar sikte på att man skulle ändra de reglerna, alltså om barns möjlighet att betala skadestånd.

Ordföranden: Tasso, du hade också en fråga till Justitiedepartementet.

Tasso Stafilidis (v): Jag har fått svar på den, så jag väntar.

Ordföranden: Då lämnar jag ordet till Jan Ertsborn.

Jan Ertsborn (fp): När konsumentombudsmannen höll sitt anförande och berättade om en 13-åring och en 14-åring som fick skulder som sedan blev föremål för indrivningsåtgärder vid 18 års ålder väckte det en fråga hos mig som ingen av våra inbjudna gäster har berört, nämligen frågan om preskription. Där finns det två bekymmer, som jag ser det. Det ena är att när betalningsföreläggande kommer in till kronofogdemyndigheten får myndigheten inte själv ta upp den frågan. Den kan bara tas upp efter invändning från svaren. Det andra är om man inte här har skäl att ånyo ta upp frågan om definitiv preskription. Jag är lite nyfiken på om någon av våra gäster har funderat på om preskription är en bit i det här sammanhanget, alltså när det gäller barnen, som vi ju talar om i dag.

Karin Lindell: Jag kan konstatera att i den här typen av fall påminner fordringsägaren hela tiden och åstadkommer därigenom preskriptionsavbrott. Självklart löper det en preskriptionstid. Skulle man avstå från att påminna finns ju möjligheten att det skulle preskriberas. Men fordringsägarna är som regel medvetna om detta och ser till att så inte sker.

Eva Liedström Adlert: Jag tycker att frågan är oerhört intressant. I samband med att nuvarande regler om löneexekution infördes fanns det i underlaget också en diskussion om just preskriptionsreglerna. I samband med det fick vi indirekt ett uppdrag att återkomma till regeringen om vi såg att nuvarande regler skulle kunna ge ogynnsamma effekter. Vi har lämnat en utvärdering av de nya reglerna. Det gjorde vi runt 2000. Vi är just nu inne och planerar för att göra en ny genomlysning, mycket i ljuset av att våra finska kolleger nyligen har infört ganska väsentliga förändringar som just avser en definitiv preskription. Vi har alltså inget utredningsunderlag färdigt, men vår avsikt är att utifrån mycket av den erfarenhet vi har och det grundmaterial vi har kunna återkomma till regeringen i frågan.

Niclas Lindberg (s): Jag har tre korta frågor till Kommunförbundet. En gäller något som du sade i din inledning. Det gjorde mig lite nyfiken. Du läste upp de gamla lagtexterna och kommentarerna. Menade du med det, är min fråga, att det i fråga om till exempel de här bilarna som redan är registrerade på barn i stor utsträckning kan vara så att det är ogiltiga överlåtelse och gåvor? Betyder det att man i förlängningen skulle kunna hävda att de skulder som har uppkommit också egentligen är ogiltiga? Och om det är så, vem är det som i så fall har skyldighet att ta tag i det? Kan överförmyndaren göra det?

Sedan har jag en annan kort fråga. Den gäller om de här författningsändringarna går igenom, så att Vägverket meddelar överförmyndaren att ett barn har blivit ägare till en bil. Betyder detta att Kommunförbundet har ställt upp på att det är överförmyndaren som ska göra giltighetskontrollen, alltså kontrollen av att förmyndaren har gått med på att barnet tar emot gåvan? Vad gör ni om det visar sig att det inte är en behörig överlåtelse?

Sedan den sista frågan: Om man inför den här skyldigheten för kronofogdemyndigheten att underrätta överförmyndaren så fort det har dykt upp ett ärende hos fogden, kommer överförmyndaren då att regelmässigt kontrollera att avtalen är giltigt ingångna och att därmed skulden är giltig? Och kommer man om så inte är fallet att vidta åtgärder för att skulden helt enkelt skrivs av?

Eva von Schéele: Jag ska försöka besvara dina frågor. Jag svarar ja, ja och ja på det första. Jag finner att det här är ett olaga fång som inte har någon rättslig grund. Jag skulle egentligen vilja ha ett pilotfall som man kunde föra i rätten för att se hur långt man kommer. Det är min uppfattning, men det är inte prövat. Det är svar på den första frågan.

Niclas Lindberg (s): En följdfråga blir då vilken av alla de kompetenta myndigheter som vi samlat här i dag som känner sig ha ett ansvar för att ta initiativ till att ett sådant pilotfall blir prövat?

Eva von Schéele: Det ska komma till överförmyndaren. Det är överförmyndaren som har tillsyn över förmyndarnas förvaltning av de omyndigas tillgångar. Och det är nästan svaret på dina två frågor som du ställde sedan. Det är överförmyndaren som kan hantera det här. Överförmyndaren kan enligt föräldrabalken förordna en god man som företräder barnet. Överförmyndaren kan aldrig vara part och agera för barnets räkning. Däremot kan man förordna en god man för barnet i en process gentemot förmyndarna.

Niclas Lindberg (s): Då finns det ju en jättespännande utmaning för någon av myndigheterna här, nämligen att intressera en överförmyndare någonstans för att ta sig an ett sådant här fall.

Eva von Schéele: Får vi bara resurser så gör vi det gärna.

Tasso Stafilidis (v): Jag har fått svar på några av mina frågor, men det jag har kvar rör ett av de exempel som Eva von Schéele tog upp i sitt anförande. Det var det här exemplet med att skulden skrevs över på mamman. Som jag tolkar det var det överförmyndarens beslut som gjorde att skulden fördes över på mamman utifrån de bestämmelser som finns. Eller vem var det som skrev över skulden på mamman och med vilken laggrund?

Eva von Schéele: Det undrar jag också. Det var väl inkassoföretaget som ställde skulden till mamman i hennes egenskap av ensam vårdnadshavare för sitt barn. Så uppfattar jag det. Jag är inte helt på det klara med det, för jag fått uppgifterna i andra hand, men så uppfattar jag det.

Mia Franzén (fp): Jag tycker att det här med de skuldsatta barnen alltmer utvecklas till en riktigt spännande thriller. Det måste vara så att myndigheternas företrädare sitter och känner att det skakar lite i grunden. Om vi har ett antal rättsordningar som har bristande grund så finns det inga skulder. Och det är rätt stora belopp det handlar om. Då menar jag inte skadeståndsdelen, som är ett problem för sig. Jag menar skulder från näringsidkare, stat och kommun, myndigheter, skatteverk och vägverk.

Det är myndigheternas ansvar att se till att rättsordningen ligger på rätt grund. Vem är det som ska ta tag i det här och skicka ut information till de skuldsatta barnen och deras förmyndare om att de här skulderna aldrig har uppkommit eftersom de inte har någon grund?

Ordföranden: Är det någon som känner sig hugad att kommentera detta? Det ser ut att vara en fråga som vi får grunna på själva. Eller har Skatteverket, Eva Liedström Adler, en kommentar?

Eva Liedström Adler: Jag kan informera om det. Även om vi inte har någon möjlighet att pröva det bakomliggande kravet, det ligger så att säga inte inom vårt uppdrag, har vi gjort så i den försöksverksamhet i Umeå som jag beskrev att kronofogden skickade en ganska tydlig informationsskrift till båda föräldrarna för att tala om varför man har det här kravet, alltså vad det kan botten i. Det talas också om hur man skulle kunna göra och vem man ska föra en vidare dialog med. Du frågade vem som tar tag i det.

Sedan är det i och för sig viktigt att om man kommer fram till att det måste drivas vidare med rättsliga åtgärder har vi inte mandat att göra det. Vi har sett

att det har varit mycket goda effekter i den här försöksverksamheten. Där finns det en tydlig samverkan med överförmyndaren som gör att vi nu kanske kan åstadkomma den här typen av pilotstudier, eller pilotfall som det är fråga om.

Henrik von Sydow (m): Som framhölls under de förnämliga föredragningarna tror jag att det är jätteangeläget att alla inblandade aktörer försöker hålla ett medborgarperspektiv i frågan mer än ett myndighets- eller författningsperspektiv. Det tror jag är väldigt angeläget, inte minst mot bakgrund av den bild som har tecknats av att det här är ett bredare socialt problem, ett bredare socialt dilemma. Den här problematiken tecknar egentligen en bild av en svensk nyfattigdom som det är rätt angeläget att ta upp och som verkligen går på djupet. Detta går utöver enstaka författningsförändringar.

När vi kommer ned till kärnan av alltihop handlar det om det egna ansvaret för privatekonomin, om betalningsviljan och betalningsförmågan. Betalningsförmågan ligger lite utanför det vi ska diskutera här även om det så klart är ett grundläggande socialt dilemma.

Jag skulle ändå vilja komma till den punkten att det handlar om det egna ansvarstagandet och den egna kunskapen om riskerna med skuldsättning och om hur privatekonomin fungerar. Där har Skatteverket talat om att man planerar att erbjuda skolorna ett informationspaket om just detta. Det låter utmärkt.

Jag har en fråga till Barnombudsmannen och Konsumentverket. Ni har skrivit brev till regeringen och pekat på just detta som något viktigt. Min fråga är konkret: Kommer ni att driva på här? På vilket sätt kommer ni att bidra till information om det egna ansvarstagandet, om privatekonomin och om effekterna av barns skuldsättning?

Karin Lindell: Som jag sade i mitt anförande har Konsumentverket också tittat på det här i ett mycket bredare perspektiv. Jag vill understryka det som Dan Jering från Kronofogdemyndigheten i Göteborg sade. Det ligger visserligen lite utanför ramen för den här hearingen. Det finns illojala transaktioner, men det finns också andra problem. Det här är ett mycket större problem än så.

Vi har alltså på regeringens uppdrag gjort en ganska omfattande utredning av överskuldsättning. Det gäller omfattning, orsaker och förslag till åtgärder. Den har vi lämnat till regeringen. Till Jan Ertsborn vill jag säga att vi i den utredningen också tar upp det här finska förslaget om att man ska förkorta preskriptionstiden. Staten ska alltså inte hjälpa till när fordringar blir alltför gamla.

Jag ser också det här som ett delproblem i den fråga som vi diskuterar i dag, det stora problemet. Vi har också erbjudit oss att vara den samlande kraften i ett sådant här samverkansforum som jag pratade om för att vi ska försöka hitta möjligheter att arbeta tillsammans och komma vidare på den här vägen. Jag tänkte faktiskt be att få överlämna ett exemplar av den här utredningen till utskottet.

Ordföranden: Den tar vi mycket gärna emot. Innan jag lämnar ordet till Lena Nyberg ska jag säga tack till Patrik Örnsved, för jag förstår att du är på väg. Tack så hemskt mycket för din medverkan!

Lena Nyberg: Frågan var vad vi tänker göra. Då kan jag säga att Barnombudsmannens mandat, som riksdagen har givit oss, är att jobba på ett generellt plan, inte att jobba med individer eller individuella fall. Därför kan vi inte heller direkt ge råd åt de här individerna. Däremot kan vi bilda opinion på ett generellt plan. Det kommer vi att fortsätta göra i de här frågorna. Bland annat kommer vi i slutet av mars att lämna vår årsrapport till regeringen och riksdagen. Vi kommer att ha med de här frågorna i den rapporten också.

Sedan vill jag, i samband med att jag har ordet, påminna om vikten av att vi inte bara ska informera föräldrar och barn. En väldigt viktig part att informera är faktiskt dem som ställer krav på betalning. Det kan till exempel vara skolor, när det gäller skolavgifter. De hör till syndarna, de som skickar det här till barnen. Det gäller också dem som gör skolfoton och skolkataloger. Det gäller vidare sjukvårdsavgifter. Det är också allmänheten, kan man säga, som behöver informeras så att man kräver rätt person på betalning. Man får inte bara se det som ett informationsbehov för barn och föräldrar. Det är ett mer generellt behov.

Raimo Pärssinen (s): Det är som sagt väldigt intressant att höra det här. Vi har fått höra att det också handlar om problem inom den generella välfärden. Det är bra om man kan hitta lösningar för de här barnen, men problemen är också familjens totalt sett.

Det är många av mina frågor som har fallit undan här, fru ordförande, men jag har en fråga kvar. Den tänkte jag ställa till Kommunförbundet. Vi vet att det pågår en utredning om god man-institutet. Vi vet att det har varit mycket kritik som har kommit fram i olika rapporter omkring överförmyndare och så vidare ute i kommunerna. Vi vet också att kommunerna i många fall har en ganska svår ekonomisk situation. Vad gör man för bedömning från Kommunförbundet när det gäller resurser till överförmyndarna? Jag tänker också på hur det blir om nya arbetsuppgifter skulle ramlas in om vi hittar en lösning här.

Eva von Schéele: Tack för att du tog upp den frågan. Resurserna finns ju inte i dag. I utredningen, där jag också medverkar och sitter som expert, säger man att det inte ska kosta mer, men det kommer det att göra. Förslagen till ändringar i de här förordningarna, som Patrik Örnsved har talat om, kommer självklart, som vi har påpekat från Kommunförbundets sida, att kosta kommunerna, överförmyndarna, pengar.

Det är till exempel arbetstid. Länsstyrelsen här i Stockholms län gjorde en rapport om överförmyndarna i Stockholms län, de 26 kommunerna. Den skrev att det är en mycket sårbar organisation med begränsade resurser. Vi ligger väldigt snålt till, så vi skulle behöva allt stöd i världen för att kunna ägna oss åt detta. Jag är tacksam för att sådana här frågor nu kommer upp, tacksam för att överförmyndarfrågorna kommer upp så att man förstår i kommunerna vilken möjlighet och vilket ansvar överförmyndaren i varje

kommun har. Jag tror att det är en väldigt bortglömd myndighet. All uppmärksamhet på olika sätt tages tacksamt emot.

Bertil Kjellberg (m): Om jag inte minns alldeles fel är det så att om man är registrerad ägare till ett fordon innebär det inte alltid att man är civilrättslig ägare till fordon. Det kan mycket väl vara två olika ägare. Då frågar jag mig: Finns det något behov av att registrera omyndiga barn som ägare till fordon som de inte får bruka? Man kan tänka sig att ett barn får en fin bil av morfar. Den som vill bruka den, om någon förälder vill bruka bilen, får väl registrera bilen på sig själv och ha ett gåvobrev eller något annat som styrker att det är barnet som är ägare. Kan man tänka sig det? Det är frågan. Finns det här behovet egentligen?

Anders Ljungberg: Jag kan göra ett försök att svara. Innehållet i vägtrafikregistret är en avspegling av inrapporterade civilrättsliga förhållanden. På det viset ska det stämma överens. Vi ser ett behov av att göra de här förändringarna. Det är den problematiken vi sitter och diskuterar här i dag. Om vissa personer står som ägare och man har en annan brukare av fordonet ser ägarbilden väldigt olika ut när det gäller de här barnen. Vi har allt från ettåriga barn och uppåt som har ganska dyra fordon skrivna på sig. Vi tycker nog att det finns ett problem här och att det finns all anledning att gå vidare och hitta en lösning på det.

Bertil Kjellberg (m): Vad jag var ute efter är att det finns exempel på att den registrerade ägaren angrips av till exempel kronofogden som säger: du är inte ägare till den här bilen. Sedan processar man om rätt till bilen. Därför menar jag att man skulle ha ett system där omyndiga mycket väl kan vara ägare civilrättsligt men inte registrerade ägare. Då skulle man lösa det här. Det finns ingen anledning att ha ett barn som ägare. Den registrering man gör i bilregistret gäller ofta bara vem som åtar sig att betala skatter och avgifter. Det är det som menas med att man brukar bilen.

Karin Lindell: Jag kan konstatera att grunden för det civilrättsliga ägandet av ett fordon är registreringen i bilregistret.

Niclas Lindberg (s): Det känns som att det skulle finnas en möjlighet, som vi har pratat om, att få en spännande utveckling där man faktiskt får prövat det som Barnombudsmannen lyfter upp, alltså frågan om man kräver rätt person på pengar. Det måste omvänt betyda att man kräver *fel* person på pengar. Kräver man fel person på pengar låter det för mig som att det är en ogiltig skuld. Jag kommer tillbaka till det.

Då är frågan om Barnombudsmannen skulle kunna tänka sig att just på det generella planet arbeta gentemot överförmyndarna för att uppmärksamma det här. Jag tycker att det låter som en väldigt spännande möjlighet.

Sedan vill jag spinna vidare på Mia Franzéns fråga. Jag vill vara mer konkret och ställa den direkt till Vägverket, som rimligen borde vara mottagare av frågan. Tycker ni utifrån den diskussion som har dykt upp att det kan finnas skäl för er att överväga om det faktiskt är så att Vägverket har ärenden hos kronofogdemyndigheten som egentligen saknar rättslig grund, så att säga?

Lena Nyberg: Först och främst vill jag säga att när vi tillsammans med Konsumentverket har tagit fram vårt förslag till regeringen, har vi också gjort det i samråd med representanter för överförmyndarna. Det är naturligtvis oerhört viktigt att man jobbar tillsammans och att man försöker påtala detta. Vår uppgift är att jobba med frågor på ett generellt plan, och det kommer vi att fortsätta göra.

Det är inte säkert att en skuld blir ogiltig. Däremot är det viktigt, tycker vi, att rätt person blir adresserad. Där gäller det naturligtvis att bilda opinion för alla inblandade parter. Men det är några som är syndare traditionellt sett. Jag är själv trebarnsmamma. Jag vet inte hur många gånger jag har fått sådana där betalningskort för gruppafoton i skolan som står i barnens namn. Det där måste man kunna lära sig. Det är elementärt. De jobbar med det här, jobbar ofta dagligdags, med att just göra skolfoton, skoltröjor med mera. Det finns sådana typer av aktörer som faktiskt lätt skulle kunna nås av den här informationen.

Anders Lungberg: Jag ska försöka svara på frågan. Min bedömning är att denna prövning av om det är en äkta skuld eller inte bör inträffa när överförmyndaren, jag tänker på scenariot med en underrättelseskyldighet, får vetskap om att en underårig är registrerad för en skuld. Det är där jag ändå inbillar mig att man ska pröva om den här skulden håller eller inte.

Sedan vill jag koppla detta till det som Thomas Eriksson nämnde att vi genomför, alltså att vi innan vi genomför ett ägarbyte som involverar en underårig underrättar dem som vi uppfattar som vårdnadshavare eller förmyndare i sammanhanget. I förlängningen av den hanteringen innebär detta att vi faktiskt också bör kunna neka att genomföra ett ägarbyte där vi inte har vårdnadshavare eller förmyndare som samtycker. Där kan man kanske också få en prövning av vad som ska krävas för att genomföra ägarbyten.

I någon mening tycks den långsiktiga lösningen vara en brukarregistrering. Det är intressant att tänka sig att vi håller en lite högre profil kring det här med samtyckevarianten för att i ett kortare perspektiv kanske i förlängningen föra fler frågor av det här slaget till överförmyndaren. Det kan vara ett förslag. Det skulle alltså vara ett slags kombination av underrättelseskyldighet, som föreslås från Justitiedepartementet, och vår nya rutin.

Johan Löfstrand (s): Det jag ser som det grundläggande problemet, som vi också hörde tidigare, är att det handlar om svaga grupper i samhället, grupper där familjebildningen överlag är svag. Man kanske har andra skulder. Man kanske inte har så god ekonomi. De grupperna är oftast ganska svaga. Hade det varit starka familjer och människor som är ganska starka i sig själva hade det här problemet aldrig uppstått. Man hade aldrig tolererat att den här situationen hade uppstått. Då hade man drivit processer mot de olika instanserna. Det är egentligen grundproblemet.

Vad jag tror är viktigast är, precis som vi har nämnt ett par gånger, att man kanske driver en gruppitalan eller något för att komma fram till prejudikat. Oavsett om det rör sig om en skuld som har uppstått genom att man fört över ett fordon på mer eller mindre felaktigt sätt eller att man har fått hem sådana här foton så måste den berörda näringsidkaren eller myndigheten inse och lära

sig genom det här prejudikatet att om vi genomför denna process kommer vi inte att kunna driva in den här skulden.

Näringsidkaren som delar ut foton måste lära sig att man ska ha föräldrars påskrift. Det räcker inte att skriva ut fotot i barnets namn. Då kommer näringsidkaren inom en ganska snar framtid att utforma avtalen så att man lägger betalningsansvaret på rätt person. Jag tror att det behövs någon typ av process så att man kommer fram till vad som slutligen gäller. Sedan är det svårt att se vem som ska driva processen, men jag tror att den är nödvändig.

Lena Nyberg: Det behövs först och främst en väldigt tydlig lagstiftning och ett skyddssystem. Sedan vill jag säga att visst, jag håller till mycket stor del med om den beskrivning som vi fick höra från Kronofogdemyndigheten i Göteborg. Men vi måste också komma ihåg att fallet inte alltid är sådant att det är familjens ekonomiska situation som är bekymret. Ta mitt exempel, där en 14-årig flicka har nästan 250 parkeringsböter. Detta har de inte gjort i solidaritet med flickan och för hennes skull. Det är slarv, slarv och åter slarv.

Det finns alltså olika situationer i detta. Vi får inte bara lägga allting på att det är en sorglig familjesituation. Det är också så att föräldrar bär ett ansvar och måste försöka hantera den ekonomiska situationen för familjen. Det är inte rimligt, bara för att föräldrarna har en svår ekonomisk situation, att de lånar av barnen eller rent av tar av barnen. För det är ju det som händer. Det är barnens egendom man använder sig av.

Om man tittar på ett äktenskap är det ofta väldigt noga vad som är mannens egendom och vad som är kvinnans egendom. Då måste vi också vara lika noga när vi tittar på föräldrars egendom och barns egendom. I familjen blir det ofta "töddemödde" av alltihop. Så får det inte vara. Rent juridiskt är det barnens egendom. Den ska de ha. Barn ska inte drabbas av skulder för att föräldrarna inte får sin ekonomi att gå ihop.

Sedan finns det naturligtvis en ekonomisk och social debatt om detta. Men just nu handlar det faktiskt om barnens rätt att vara skuldfria.

Dan Jering: Detta är naturligtvis intressant och jätteviktigt. Precis som du sade tycker vi att det är viktigt att barnperspektivet lyfts in. Barnperspektivet gäller i väldigt många fall för de gäldenärer som vi har hos oss. Det är viktigt att se det här i sitt sammanhang. Det är oerhört viktigt att inte få myndighetsperspektiv på detta.

Om allting enbart handlar om vilka regler som ska gälla går det riktigt gallet. Det blir nämligen inget barnperspektiv utan ett myndighetsperspektiv.

Man kan konstatera att överförmyndarna rör sig med många av de fall där det faktiskt ligger illojalitet bakom, medan det inte är på det viset med dem som finns hos oss. De allra flesta är, som våra handläggare säger, vanligt folk som råkar illa ut. Med regeländringar enbart för barnen har vi snart en familjesituation som blir ännu jobbigare både för barnen och för föräldrarna. Det är jag alldeles övertygad om.

Johan Löfstrand (s): Det finns självklart flera olika situationer. Jag menar inte att man alltid utsätts. Men om det är en ganska stor grupp som utsätts kanske processen inte drivs speciellt hårt framåt.

Det finns självklart regler som man skulle behöva förändra. Min slutledning efter att ha lyssnat på det samtal vi har haft här och de frågor vi fått svar på är att det finns regler i dagsläget som man inte använder sig av. Man kanske aldrig har testat reglerna. Man har aldrig drivit någon process.

Det finns alltid möjlighet att se över regler, men man kanske också ska utnyttja de regler som finns i dag och kanske ge resurser för att driva en grupp-talan eller dylikt. Det borde man göra först.

Ordföranden: Det får bli sista ordet.

Vi kan konstatera att det är som vanligt: När man börjar sätta sig in i en fråga växer den och blir större och större.

Vi i utskottet är tacksamma över att ni har velat komma hit i dag på förmiddagen och vidga vårt vetande när det gäller just denna fråga. Hjärtligt tack från oss alla.

Deltagare

Justitiedepartementet

Kanslirådet Thomas Ericsson
Hovrättsassessorn Patrik Örnsved

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen Lena Nyberg
Juristen Jens Ölander

Skatteverket

Avdelningschefen Eva Liedström Adler
Utvecklingschefen Michael Necke
Verksamhetsutvecklare Åsa Mattsson
Verksamhetsutvecklare Åke Lundholm

Kronofogdemyndigheten i Göteborg

Presschefen Dan Jering

Konsumentverket

Konsumentombudsmannen Karin Lindell
Avdelningsdirektören Susan Höglund Westermark

Svenska Kommunförbundet

Förbundsjuristen Eva von Schéele

Vägverket

Avdelningschefen Thomas Eriksson
Kundansvarige för barn inom Vägverket Anders Ljungberg